

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Fysioterapian koulutusohjelma

Jenni Päivänurmi
Reetta Hietala

LASTEN MOTORISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN ERÄÄSSÄ
ITÄ-SUOMEN ALUEEN KUNNALLISESSA PÄIVÄKODISSA

Opinnäytetyö
Lokakuu 2011



POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2011
Fysioterapian koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6600

Tekijät Jenni Päivänurmi, Reetta Hietala

Nimeke

Motorisen kehityksen tukeminen eräässä Itä-Suomen alueen kunnallisessa päiväkodissa

Toimeksiantaja

Tiivistelmä

Päivähoidon merkitys lasten kasvatustyössä on lisääntynyt. Päivähoitopaikkojen tarve on kasvanut, ja samalla henkilöresurssien riittämättömyys on muodostunut ongelmaksi monissa kunnissa. Lasten fyysisen aktiivisuuden määrä on lisäksi herättänyt keskustelua, niin kansallisesti kuin maailmanlaajuisestikin. Päivähoidon toimiessa suuressa roolissa lasten kasvatustyössä, herää kysymys siitä, kuinka kattavan päivähoidon järjestäminen sekä lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen kunnissamme toteutuu.

Edellä mainitut lähtökohdat herättivät mielenkiintomme aiheeseen ja päätimme opinnäytetyössämme tutkia päivähoidossa tapahtuvaa kasvatustyötä motorisen kehityksen tukemisen näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia, millä tavalla lasten motorista kehitystä tuetaan päiväkodissa ja mitkä ovat päivähoitohenkilökunnan kokemukset aiheesta.

Opinnäytetyö tehtiin laadullisen tutkimuksen keinoin. Käytetty aineisto muodostui hoitohenkilökunnan tuottamista kirjoitelmista, havainnointipäivistä sekä lisähaastattelusta. Yhteneväistä teemaa noudattavia ja merkittäviksi nousevia kokonaisuuksia saatiin kirjoitelmien pohjalta yhteensä viisi. Nämä viisi teemaa kuvasivat hoitohenkilökunnan kokemuksia lapsen motorisen kehityksen tukemisesta päivähoidossa. Havainnoinnin pohjalta merkittäviksi asioiksi aiheeseen liittyen nousivat ympäristön vaikutus, vapaa leikki, ohjaajan rooli sekä ohjatut tilanteet.

Kieli
suomi

Sivuja 44
Liitteet 4
Liitesivumäärä 4

Asiasanat

motorinen kehitys, lapsen kehityksen tukeminen päiväkodissa



THESIS
October 2011
Degree Programme in Physiotherapy
Tikkarinne 9
FIN 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6600

Authors Jenni Päivänurmi, Reetta Hietala

Title

Ways to Support Child's Motor Development in a Day Care Center in Eastern Finland

Abstract

The importance of children's day care has increased. At the same time the lack of workers in day care has become a problem. Children's physical activity has decreased and this has raised to debate, both nationally and globally. Day care has a large role in the upbringing of children. It is interesting to see, how a day care organization supports the overall development of children.

These matters attracted our attention to this issue. Our study was designed to examine how the day care centre staff supports children's motor development in day care and what are their experiences on children's motor development and its support are.

Our study was done by using qualitative research methods. We had selected a target group for this thesis study. Data for this study was gathered from essays produced by the staff of the group. We also used observation data and additional interviews to gather the final data. From the essays we found a total of five coherent themes that were significant to our study. These five themes described the day care staff's experiences on the support of children's motor development in day care. From the gathered observation data, the significant findings to our thesis study were, the impact of the environment, the importance of free play as well as guided situations and the role of the staff.

Language
Finnish

Pages 44
Appendices 4
Pages of Appendices 4

Keywords

Motor development, ways to support child's development in day care

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

| | | |
|------|--|----|
| 1 | JOHDANTO | 5 |
| 2 | PÄIVÄKODIN NYKYTILANNE | 6 |
| 2.1 | Lastentarhanopettajakoulutus ja työtehtävät päiväkodissa | 7 |
| 2.2 | Sosionomin ja lähihoitajan koulutus sekä työtehtävät päiväkodissa | 8 |
| 3 | MOTORINEN KEHITYS..... | 9 |
| 4 | MOTORISET TAIDOT | 11 |
| 4.1 | Tasapainotaidot | 12 |
| 4.2 | Liikkumistaidot | 13 |
| 4.3 | Käsittelytaidot | 13 |
| 4.4 | Ikäluokkakohtainen kehitys | 14 |
| 5 | MOTORINEN OPPIMINEN | 17 |
| 6 | HAVAINNOMOTORINEN KEHITYS | 18 |
| 7 | YMPÄRISTÖN VAIKUTUS FYYSISEEN AKTIIVISUUTEEN JA MOTORISEEN KEHITYKSEEN..... | 20 |
| 8 | OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TEHTÄVÄ | 22 |
| 9 | OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS | 22 |
| 9.1 | Kohderyhmä | 23 |
| 9.2 | Aineiston hankinta | 24 |
| 9.3 | Aineiston analyysi | 27 |
| 10 | TULOKSET | 31 |
| 10.1 | Henkilöstön kokemukset lapsen motorisen kehityksen tukemisesta .. | 31 |
| 10.2 | Henkilöstön ja päiväkodin tavat tukea lasten motorista kehitystä | 33 |
| 10.3 | Esille nousseet kehittämisideat..... | 36 |
| 11 | POHDINTA | 37 |
| 11.1 | Tulosten pohdinta | 37 |
| 11.2 | Opinnäytetyöprosessin pohdinta..... | 39 |
| 11.3 | Oppimisprosessin pohdinta..... | 41 |
| 11.4 | Pohdintaa luotettavuudesta ja eettisyydestä | 41 |
| | LÄHTEET | 43 |

LIITTEET

- Liite 1 Lupalappu vanhemmille
- Liite 2 Kirjoitelmapohja
- Liite 3 Havainnointipohja
- Liite 4 Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Lasten fyysinen aktiivisuus on viime aikoina herättänyt paljon keskustelua ja huolestuneisuutta sekä kansallisella tasolla että maailmanlaajuisesti. Päivähoidon merkitys lasten kasvatustyössä ja ohjauksessa on lisääntynyt suuresti viime vuosien aikana.

Päivähoidon kasvatuskomitea on asettanut fyysisen kasvatuksen keskeisiksi tavoitteiksi omaan terveyteen liittyvien perusasioiden omaksumisen, omatoimisuuden ohjaamisen, päivittäisen liikunnantarpeen turvaamisen sekä iloitsemisen liikunnasta ja toiminnasta saatavasta hyvinolontunteesta. Liikunnan avulla lapsi oppii tuntemaan oman vartalonsa käyttöä sekä omaksuu motoriset perustaidot. Näiden taitojen avulla lapsi oppii selviytymään jokapäiväisen elämän vaatimuksista. (Numminen 1996, 10–11.)

Liikunnalla on suuri merkitys persoonallisuuden sekä muiden osa-alueiden, kuten kognitiivisten ja sosio-emotionaalisten toimintojen kehityksessä. Tästä johtuen oikein suunniteltu ja ohjattu liikunta on oleellinen osa varhaiskasvatusta. Jo vuoden 1983 lakiin lasten päivähoidosta on asetettu pykälä, jonka mukaan lasten ikä ja kehitystaso on huomioitava varhaiskasvatuksessa. (Numminen 1996, 10–11.) Nämä kyseiset seikat ja niiden toteutuminen päivähoidossa herättivät kiinnostuksemme aiheeseen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia ja selvittää, kuinka eräässä Itä-Suomen alueen kunnallisessa päiväkodissa tuetaan lapsen motorista kehitystä ja lisäksi kartoittaa hoitohenkilökunnan kokemuksia aiheesta. Mielenkiintoista on, koetaanko fysioterapeutin näkökulma tarpeelliseksi päiväkotitoiminnan tukemisessa. Olemme kokeneet lasten fysioterapian kiinnostavaksi aihealueeksi, joten aihevalintamme rajautui luontevasti lapsiin. Kehittämisideana nousi esille päiväkotien mahdollinen tarve asiantuntijan näkökulmaan lapsen motoriseen kehitykseen liittyen. Lopulta aiheemme rajautui tutkimaan ja havainnoimaan päiväkodin päivittäisissä toiminnoissa ilmeneviä motorista kehitystä tukevia toimintoja. Tavoitteenamme on lisäksi selvittää, kuinka lapsen monipuolista liik-

kumista huomioidaan päiväkodin oheistoiminnassa. Opinnäytetyössämme keskityimme havainnoimaan yhtä päiväkotiryhmää. Havainnoinnin lisäksi olemme pyytäneet ohjaavaa henkilökuntaa tuottamaan aiheeseen liittyvät kirjoitelmat.

2 PÄIVÄKODIN NYKYTILANNE

Päivähoidon merkitys vanhempien kasvatustyön tukena on kasvanut suuresti yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Aikaisemmasta kotikasvatusmallista on siirrytty siihen, että myös naiset työskentelevät miesten ohella, ja osa lasten kasvatuksesta ja hoitovastuusta on siirtynyt päivähoidolle. Tämä on väistämättä nykyaikaa ja tullut osaksi kasvatuksen ”arkea”. (Huttunen & Niiranen 1989, 14 - 16.)

Yhteiskunnallisten muutosten seurauksena päiväkotipaikkojen kasvava tarve johti uuden päivähoitolain syntymiseen vuonna 1973. Tämä tarjosi mahdollisuuksia taloudellisesti ja hallinnollisesti päiväkotitoiminnan kehittämiseen. Muutuvat olosuhteet yhteiskunnassa, kuten pienenevä perhekoko, kaupungistuminen, yksinhuoltajuuden yleistyminen ja asuminen sukulaisista erillään, sen ohessa, että naisten työskentelyajat ovat pidentyneet, vauhdittivat osaltaan myös päivähoidon kehittämistarpeita. (Huttunen & Niiranen 1989, 9 - 13, 16 - 17.) Yhä edelleen 2000-luvulla päivähoitopaikoista on pula, ja ryhmäkoot suhteessa henkilökunnan määrään ovat riittämättömät. Tämä nostaa esille kysymyksen siitä, kuinka henkilöresurssit riittävät kattavan päivähoidon järjestämiseen ja lapsen kasvun kokonaisvaltaiseen tukemiseen. Nykyistä päivähoitolakia ei ole uudistettu kokonaisuudessaan yli 30 vuoteen, vaan edelleen on voimassa päivähoitolaki vuodelta 1973. (Honkalampi, Koskinen & Leppälampi 2006, 36.) Kokonaista lakiuudistusta on pyydetty monelta eri taholta, mutta tähän mennessä siihen on tehty vain erinäisiä pykälämuutoksia. Nykyisen päivähoitolain astuttua voimaan vuonna 1973 sen tarkoitus oli ennemminkin työvoimapolitiittinen eikä lapsen varhaiskasvatuksen palveluihin suunnattu. (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ Ry 2006.)

Päiväkodeissa lapsi pääsee solmimaan sosiaalisia suhteita ja muodostamaan kontakteja ikätovereihinsa. Päiväkotitoiminta luo virikkeitä ja tarjoaa kotipiiriä kattavampia mahdollisuuksia uuden kokemiseen. Näin ollen ne täydentävät merkittävästi perhekasvatusta. Päivähoidolla on tilaisuus vaikuttaa lapsen elintottumuksiin ja muihin ympäristön luomiin rajoituksiin, joita lapsi mahdollisesti kotiloissaan kohtaa, sillä päiväkodit toimivat usein ensimmäisinä julkisina kodin ulkopuolisina kasvatustilaisuuksina. Kotiympäristön ohella päivähoito voi vaikuttaa lapsen perusajattelun kehittymiseen, muun muassa liikuntakäyttäytymiseen. Juuri tästä syystä päivähoiton liikuntakasvatukselliseen sisältöön ja pedagogiseen konseptiin olisi kiinnitettävä huomiota. Päivähoitojärjestelmän tehtävänä on huolehtia lapsen emotionaalisen, sosiaalisen, kognitiivisen ja motorisen kehityksen kokonaisvaltaisesta edistämisestä. (Zimmer 2001, 103 - 104.)

2.1 Lastentarhanopettajakoulutus ja työtehtävät päiväkodissa

Lastentarhanopettajakoulutus on nykyisin kolmevuotinen, ja siinä suoritetaan kasvatustieteen kandidaatin tutkinto. Opintoja on mahdollista jatkaa aina maisterin tutkintoon saakka. Koulutuksen pääaineena on kasvatustieteet, joista perus- ja aineopinnot koostuvat. Lisäksi koulutukseen kuuluvat sivuaineopinnot, harjoittelu, kieli- ja viestintäopinnot, varhaiskasvatuksen tehtäviä ja esiopetuksen ammatillisia valmiuksia kartuttavat opinnot. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

Lastentarhanopettaja vastaa päiväkotitoiminnan suunnittelemisesta ja varhaiskasvatussuunnitelmasta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008). Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti, ja se on kuntakohtainen. Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yksilöllisesti, ja sen tulisi vastata jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita. Suunnitelma tehdään yhdessä päiväkotihenkilökunnan sekä vanhempien kanssa. (Joensuun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi 2007, 7.) Lastentarhanopettajan tehtävänä on tukea lapsen oppimista ja kehitystä. Tehtäviin kuuluu myös esiopetuksen tarjoaminen 6-vuotiaille lapsille. Muiden toimien ohella lastentarhanopettaja vastaa esimerkiksi liikunta-, musiikki- ja askartelutuokioiden järjestämisestä. Lastentarhanopettajalle kuuluvat lisäksi

muun henkilökunnan ohjaus sekä koko päiväkotitoiminnan kehittämistoimet. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

2.2 Sosionomin ja lähihoitajan koulutus sekä työtehtävät päiväkodissa

Sosionomin ammattikorkeakoulututkinto kestää 3,5 vuotta. Sosionomiksi koulutautunut henkilö voi muiden toimialojen ohella suuntautua esimerkiksi nuorisotyöhön, varhaiskasvatus- ja lastensuojelualalle. Suuntautuminen vaatii perusopintojen ohella suoritettavia suuntaavien ammattiopintojen painottumista lapsiin ja nuoriin. Kyseiset suuntaavat opinnot sisältävät muun muassa kasvatustieteiden pedagogiikkaa, varhais- ja erityiskasvatusta, lapsi-, nuoriso- ja perheyön menetelmiä sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten opintojaksoja. (Edu.token.fi. Opiskelijan tietopankki 2010.)

Lähihoitajakoulutus on toisen asteen koulutus, joka kestää 3 vuotta. Kuten sosionomikoulutuksessa, myös lähihoitajaksi valmistuneen henkilön on suuntauduttava lasten ja nuorten kasvatukseen ja hoitoon työskennelläkseen varhaiskasvatuksen parissa. (Studentum.fi.)

Sosionomi- ja lähihoitajatutkinnon suorittaneen henkilön ammattinimike päiväkodissa on lastenhoitaja. Perustyötehtäviin kuuluvat lapsen perushoito ja hoiva, lasten auttaminen jokapäiväisissä toiminnoissa, kuten esimerkiksi pukeutumisessa ja ruokailutilanteissa, ulkoilun valvominen sekä leikki- ja askartelutilanteiden järjestäminen ja ohjaaminen. Lastenhoitajat toimivat varhaiskasvattajina moniammatillisessa yhteistyössä. Vuorovaikutus vanhempien kanssa on yksi lastenhoitajien oleellisimmista tehtävistä. Lastenhoitajan on kyettävä havainnoimaan lapsen fyysisessä tai psyykkisessä hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia sekä pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisia ongelmia yhteistyössä vanhempien sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

3 MOTORINEN KEHITYS

Keskiaivot ovat lähes kehittyneet lapsen syntyessä, mutta aivokuori kehittyy täydelliseksi vasta noin neljään ikävuoteen mennessä. Hermojen myelinisoituminen eli hermosolujen päiden tuppeutuminen alkaa jo raskausvaiheessa ja sikiön synnyttyä, mutta jatkaa kehittymistään vielä varhaislapsuuden loppuun saakka. Myelinisoitumisen ansiosta hermoimpulssit kulkeutuvat nopeammin hermostossa. Pikkuaivojen myelinisoituminen mahdollistaa monimutkaisempien liikemallien omaksumisen. (Gallahue & Ozmun 2006, 171 - 174.) Vastasyntyneellä lapsella hermosolut ja niiden väliset synaptiset yhteydet ovat vielä järjestäytymättöminä (Numminen 1996, 20). Synapsilla tarkoitetaan liitoskohtaa, jossa tieto siirtyy solusta toiseen kemiallisen välittäjäaineen avulla (Heikinaro-Johansson, Huovinen & Kytökorpi 2003, 87). Lapsen oma aktiivisuus edesauttaa ”hermostollista oppimista”. Synaptiset yhteydet jäsentyvät ajallisesti lähikäin olevien tietyntasoisten impulssivirtausten avulla. Hermosolujen järjestäytyminen mahdollistaa impulssien nopeamman etenemisen solusta toiseen. (Numminen 1996, 20.)

Motoristen perustaitojen oppiminen on ihmisen itsenäisen selviytymisen kannalta välttämätöntä. Alle yksivuotiaalla lapsella primaariheijasteet eli syntymästä saakka olemassa olevat refleksit turvaavat selviytymisen. (Sääkslahti 2005, 23.) Tahdonalaisten liikkeiden kehityksen myötä tietyt reaktiot katoavat (Numminen 1996, 23). Kun lapsi kasvaa ja kehittyy tekemisestä tulee tarkoituksellisempaa ja lapsi oppii liikkumaan tahdonalaisesti. Uusien liikkumiskokemusten seurauksena myös motoriset ja havaintomotoriset taidot kehittyvät. (Sääkslahti 2005, 23.)

Motorinen kehitys etenee kokonaisvaltaisista liikkeistä eriytyneisiin liikkeisiin. Kehon osien liikuttaminen vaatii tiettyä lihasjänteyttä eli tonusta. Selinmakuulla ollessaan lapsi pystyy helposti liikuttamaan raajojaan, sillä lihasjänteys on korkeampi raajojen kuin vartalon lihaksissa. (Numminen 1996, 22.) Yksi suurimmista haasteista onkin painovoiman voittaminen omia kehon lihaksia käyttäen. Kehityksen edetessä lihaksiston kontrolli ja kyky vastustaa painovoimaa kehitty-

vät. Lapsi on kykenevä tutkimaan ja kokeilemaan omia liikkumisen taitojaan suhteessa omaan elinympäristöönsä. Perusliikkeiden oppiminen on motorisen kehityksen perusta, ja se on suhteellisen sama kaikilla lapsilla. Motoristen perustaitojen perustana voidaan ajatella olevan tasapaino-, käsittely- ja liikkumistaidot. Taitoihin kuuluvat muun muassa käveleminen, juokseminen, hyppääminen, potkaiseminen, heittäminen, lyöminen sekä kiinni ottaminen. Monipuolisten liikkumiskokemuksien saaminen on oleellista, jolloin lapselle muodostuu hiljalleen kuva itsestään suhteessa ympäristöön, sieltä tulevan informaation kautta. (Gallahue & Ozmun 2006, 186 - 188.)

Hankitut perusliikkumisen taidot ovat kutakuinkin ikäsidonnaisia, mutta eivät kuitenkaan iästä täysin riippuvaisia. Perusliikkumistaitojen kehitykseen vaikuttaa iän lisäksi moni muu tekijä. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa ympäristö ja ympäristön asettamat tehtävät ja vaatimukset sekä yksilö itsessään. Varhaislapsuudessa lapsi kehittää ja jalostaa erilaisia liikemalleja perusliikkumistaidoistaan. Jokainen liikemalli vaatii useiden yksittäisten liikkeiden yhdistymistä laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Näistä liikemalleista kehittyy erikoistuneita liikkumisen taitoja myöhemmästä lapsuusiästä aina aikuisuuteen saakka. (Gallahue & Ozmun 2006, 186 - 188.)

Lapsen perusliikkumistaidot voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen kehityksen kulun mukaan. Tehdessään ensimmäisiä yrityksiään noin 2 - 3 -vuotiaana, lapsi on liikkeen alkeisvaiheessa. Tässä vaiheessa liikkeet ovat vielä epärytmisiä, ja suoritusten koordinaatio on puutteellista. Toisessa eli perusvaiheessa lapsi pysyy jo paremmin kontrolloimaan suorittamaansa liikettä. Liikkeen koordinaatio paranee, ja suorituksesta tulee rytmikkäämpää. (Karvonen 2000, 34 - 35.)

Lapsilla on kehityksellinen potentiaali saavuttaa kehittynyt taso suurimmassa osassa liikkumisen taidoistaan kuuteen ikävuoteen mennessä. Kuten aiemmin mainittu, tähän vaikuttavat kuitenkin monet muut tekijät lapsen kypsymisen ohella. Järjestäytynyt eteneminen alkeisvaiheiden-, perus- ja kehittyneiden liikkumisen taitojen välillä on usein kaikilla lapsilla sama. Eroavaisuuksia voidaan kuitenkin havaita, joko ympäristöstä tai lapsen perimästä johtuen. Liikemallien välillä havaitaan usein kehityksellisiä eroja kaikkien lasten kohdalla. Lapsi voi

olla alkeisvaiheen tasolla joissain liikkumisen taidoissaan, perustasolla osassa ja kehittyneellä alueella osassa taidoistaan. Näihinkin vaikuttavat suurimmalta osaltaan harjoittelu ja ympäristöstä tulevat mahdollisuudet. (Gallahue & Ozmun 2006, 186 - 188.) Mikäli joitain taitoja ei ole ollut mahdollista kehittää, joko lapsuudessa tai myöhemmällä iällä, ne voivat jäädä perusvaiheen tasolle. Kehittyneestä vaiheesta voidaan puhua, kun liikkeen kaikki osa-alueet ovat yhdentyneet hallituiksi kokonaisuuksiksi. (Karvonen 2000, 34 - 35.) Variaatiot liikemallien sisällä ovat tavanomainen havainto. Esimerkiksi pallon heitossa lapsen käden heittoliike voi olla liikkumisen taitojen perustasolla, jalkojen liike kehittyneellä tasolla, mutta keskivartalon liike alkeisvaiheen tasolla. (Gallahue & Ozmun 2006, 186 - 193.)

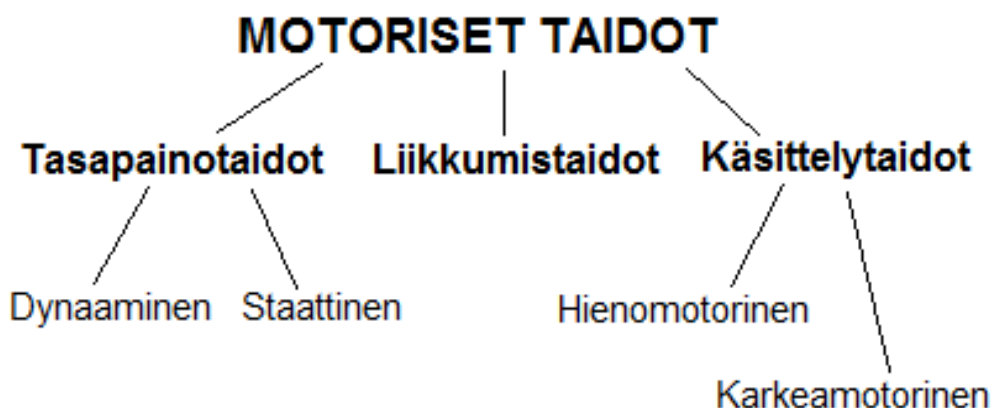
4 MOTORISET TAIDOT

Motorinen taito on opittu ja hallittu liike tai liikekokonaisuus, josta syntyy johonkin päämäärään tähtäävää toimintaa. Se vaatii raajojen tai kehon tahdonalaisen liikkeen tuottamista. (Gallahue & Ozmun 2006, 15.)

Motoriset taidot voidaan jakaa karkeamotorisiin toimintoihin ja hienomotorisiin toimintoihin. Karkeamotorisissa toiminnoissa käytetään pääasiassa kehon isoja lihaksia melko kokonaisvaltaisesti. Karkeamotorisia toimintoja ovat muun muassa käveleminen, juokseminen, hyppiminen ja ryömiminen. Hienomotorisilla toiminnoilla tarkoitetaan pääasiassa tarkkuutta vaativia toimintoja, jossa tarvitaan myös kehon pienimpien lihasten tarkkaa toimintaa. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi saksilla leikkaaminen, piirtäminen ja neulominen. (Gallahue & Ozmun 2006, 17 - 18.)

Motoriset taidot voidaan jakaa toiminnallisiin luokkiin sen perusteella, millaista kehon toimintaan kyseinen liike vaatii. Gallahuen ja Ozmunin (2006, 48 - 49) luokituksen mukaan taidot voidaan jakaa tasapainotaitoihin, liikkumistaitoihin ja käsittelytaitoihin (Kuvio 1). Useimmiten liikkuminen tai liikkeen tuottaminen vaatii taitoja kaikista edellä mainituista luokista, eikä niitä näin ollen voida täysin

erottaa toisistaan. Liike voi olla joko itsessään johonkin luokkaan luokiteltavissa tai yhdistelmä kaikkia kolmea. (Gallahue & Ozmun 2006, 48 - 49.)



Kuvio 1. Motoristen taitojen luokittelu Gallahuen & Ozmunin mukaan.
(Hietala & Päivänurmi 2011)

4.1 Tasapainotaidot

Tasapainotaidoilla tarkoitetaan kaikkea toimintaa, johon kuuluu henkilön tasapainon säilyttäminen tai ylläpitäminen missä tahansa liikkeessä. Tällaista toimintaa voi olla niin yhdellä jalalla seisominen kuin esimerkiksi esteen yli hypäämisessä vaadittava tasapainon säilyttäminen. (Gallahue & Ozmun 2006, 48-49.) Tasapainotaidoissa kehon painopistettä pyritään pitämään tukipisteen yläpuolella (Sääkslahti 2005, 24). Kehon painopistettä on kyettävä mukauttamaan paikallaan olevaan tai liikkuvaan tukeen nähden. Aluksi lapsen on helpompi säädellä tasapainoaan laajaa tukipintaa edellyttävissä ja lähellä tukipintaa tapahtuvissa liikkeissä. Tasapaino on yhteydessä kaikkiin motorisiin taitosuorituksiin, koska liikkeet tapahtuvat joko paikallaan ollessa tai liikkuesssa. (Numminen 1996, 37.)

Staattisesta tasapainosta puhutaan silloin, kun kehon asentoa ylläpidetään paikallaan ollessa. Lapsen liikkumaan oppiminen vaatii kehon tasapainon säilyttä-

mistä myös liikkeen aikana, jolloin puhutaan dynaamisesta tasapainosta. Kun asentotunto on kehittynyt ja havaintomotoriset prosessit ovat riittävän pitkällä, tasapainotaidot voivat kehittyä. (Sääkslahti 2005, 24.)

Näön ja tasapainoelimen sekä lihas- ja jänneaistin, samoin kuin pikkuaivojen hermostollinen kehitys vaikuttaa tasapainon kehittymiseen. Pään asento on yhteydessä silmien ja sisäkorvan tasapainoelimen toimintaan, jolloin se vaikuttaa myös staattisen tasapainon säätelyyn. Dynaaminen tasapaino ja sen säätely kehittyvät iän lisääntyessä ja lapsen liikkumisen myötä. Tasapainotaidot kehittyvät progressiivisesti ikään nähden. Erityisesti ne kehittyvät 5-7 ikävuoden välillä. Tasapainon ylläpitämisessä tarvittava lihastoiminta edellyttää hermostolta tiettyä johtumisnopeutta. Tämä johtumisnopeus on parhaimmillaan lapsena ja hidastuu iän myötä. (Numminen 1996, 24.)

4.2 Liikkumistaidot

Tasapainotaidot ja liikkumistaidot ovat yhteydessä toisiinsa siten, että lapsen on ensin hallittava tasapainonsa seistessä, jotta esimerkiksi käveleminen olisi mahdollista. Liikkumistaidot kehittyvät kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana suhteellisen samassa järjestyksessä. (Numminen 1996, 26.)

Liikkumistaitoihin kuuluu kaikki henkilön tuottama liike, jossa liikutetaan kehoa suhteessa käytössä olevaan tilaan ja henkilön alkuperäiseen sijaintiin nähden. Käveleminen, juokseminen, pyöriminen, kieriminen ja hyppiminen ovat esimerkkejä kyseiseen luokitteluun kuuluvista taidoista. (Gallahue & Ozmun 2006, 48 - 49.)

4.3 Käsittelytaidot

Käsittelytaidoissa henkilön liikkeen tuottamiseen kuuluu jokin ulkopuolinen esine, kuten pallo, keppi tai hyppynaru. Liikkeen tuottamisessa henkilöltä vaaditaan ulkopuolisen esineen hallintaa. Hyppynarun pyöritys, pallon kiinniotto, pot-

kaiseminen tai mailalla lyöminen ovat hyviä esimerkkejä käsittelytaidoista. (Gallahue & Ozmun 2006, 48 - 49.)

Aistien, kuten näkö-, tasapaino- ja lihas-jänneaistien kehitys on vahvasti yhteydessä käsittelytaitojen kehitykseen. Lapsen tulee osata hyödyntää näköaistin ohella myös ihotuntoa ja lihas-jänneaistia, jotta käsittelytaidot kehittyisivät. Muun muassa tuntoaistin merkitys nähdyn ymmärtämisessä on erittäin tärkeää, sillä vain pieni osa (10 %) näköaistimuksesta muodostuu silmässä ja loput 90 % muiden aistien välityksellä. Silloin, kun puhutaan silmä-käsi- tai silmä-jalka-koordinaatiosta, tarkoitetaan juuri näköaistin hyödyntämistä toiminnoissa, jotka suoritetaan käsiä tai jalkoja käyttäen. (Numminen 2005, 136.) Jotta käsittelytaidot voivat kehittyä, havaitsemis- ja motoristen toimintojen yhteistyön tulee olla riittävällä tasolla (Numminen 1998, 26 - 31).

Käsittelytaidot voidaan jakaa kahteen ryhmään: karkeamotorisiin ja hienomotorisiin käsittelytaitoihin. Muun muassa työntö, veto, heitto ja kiinni otto kuuluvat karkeamotorisiin käsittelytaitoihin. Hienomotorisia käsittelytaitoja ovat esimerkiksi piirtäminen, saksilla leikkaaminen tai kengännauhojen sitomien. Karkeamotoristen käsittelytaitojen kehittyminen luo pohjan hienomotoristen taitojen kehittymiselle, sillä kehitys etenee vartaloa lähellä olevista osista kauempana oleviin. (Numminen 1998, 26 - 31.) Hermostolliset yhteydet, joita käsittelytaidot edellyttävät, kehittyvät lapsen oman aktiivisuuden kautta. Tämän vuoksi ensimmäisten ikävuosien aikana tulisi kiinnittää huomiota siihen, että lapselle tarjotaan monipuolisia kokemuksia erilaisten esineiden ja välineiden käsittelystä eri lihasryhmiä käyttäen. (Numminen 2005, 136 - 137.)

4.4 Ikäluokkakohtainen kehitys

Motorinen kehitys imeväisiässä ja varhaislapsuudessa on yksioosta riippuvaista. Eri lähteissä mainitut tiettyinä ikäkuukausina opitut taidot ovat hyvinkin suuntaantavia. Yksittäisten vaiheiden poisjääminen tai toteutuminen annetuista ikäkuukausista poikkeavasti on erittäin tavanomaista. Yksilölliset erot kehityksen kulussa liittyvät usein kasvuympäristöön. (Zimmer 2001, 59-61.)

Ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen tärkeimmät motoriset toiminnot ovat määrätietoinen tarttumaan oppiminen, pystyasennon hallinta sekä ensimmäinen itsenäinen eteenpäin liikkuminen. Pään kannattelun saavutettuaan lapsi onnistuu hallitsemaan ylävartaloaan neljännen elinkuukauden loppuun mennessä. Hän pystyy tukeutumaan kyynärvarsiinsa sekä nostamaan alustalta niin päänsä kuin rintakehänsäkin. Vartalon tasapainon kehitys alkaa, kun lapsi pystyy turvallisesti kannattelemaan ja hallitsemaan päänsä liikkeitä. Noin 6 - 7 kuukauden ikäisellä lapsella on jo valmiuksia istuma-asennon ylläpitämiseen. Määrätietoista etenemistä lapsi yrittää aktiivisesti noin 8 - 9 kuukauden ikäisenä. Lapsi harjoittelee seisomista noin 9 - 11 kuukauden ikäisenä, ensin tukea vasten ja myöhemmin ilman. (Zimmer 2001, 59 - 61.) Tästä kehittyä hiljalleen itsenäinen kävely keskimäärin 13 kuukauden iässä (Sääkslahti 2005, 25).

Lapsi oppii paljon **1 - 3 ikävuoden** välillä. Pystyasennon hallinnan myötä ja kävelyn opittua lapsen liikkumasäde laajenee. Itsenäisyyden lisääntyminen ilmenee myös motorisissa taidoissa. Lapsen oppima kävely ja juoksemistaito muokkaantuvat ja kohentuvat huomattavasti. Juostessaan tai hyppiessään 1 - 2 - vuotiaan liikkeet ovat vielä epärytmisiä. Tämän ikäisen lapsen liikkeissä havaitaan suurpiirteisiä myötäliikkeitä, vaikka liikkeet ovat vielä melko kokonaisvaltaisia. Esimerkiksi lapsen heittäessä palloa, koko vartalo ja raajat myötäilevät käsien liikettä. Liikemallit ovat vielä epätaloudellisia, sillä koordinaatiokyky ei ole kehittynyt riittävästi. Voiman tuotto, esimerkiksi heittoliikkeessä, on hallitsematonta. (Zimmer 2001, 61 - 62.) Monien liikkeiden samanaikainen hallinta on kaksivuotiaalle vielä haasteellista. Ala- ja yläraajojen sekä vartalon yhtäaikainen liike voi osoittautua vaikeaksi, ja suoritus jääkin usein kömpelöksi. Kolmeen ikävuoteen mennessä kävelyrytmi vakiintuu, ja käsissä voi havaita myötäliikkeitä. Kävely on suuntatietoista, ja se säilyy myös silloin, kun katse suunnataan muualle kuin kävelysuuntaan. (Valtonen & Mustonen 2007, 11.)

Hienomotorisista taidoista muun muassa kynäote tulisi kolmeen ikävuoteen mennessä olla nyrkkiotetta kevyempi. Syömisen tulisi onnistua jo 2 - 3 - vuotiaalta lapselta itsenäisesti. Pukeutumisen ja riisuutumisen tulisi myös onnistua ainakin osittain. (Valtonen & Mustonen 2007, 16 - 17.)

Perusliikkeitä, jotka lapsi tässä iässä oppii hallitsemaan, ovat kävely, juokseminen, hyppääminen, ryökiminen, kieriminen, työntäminen, vetäminen, roikkuminen, tasapainoilu, nouseminen ja kantaminen. Ensimmäisiä heittoyrityksiään lapsi kokeilee tässä ikävaiheessa, ja kolmannen ikävuoden loppuun mennessä harjoitellaan ensimmäisiä kiinniottoyrityksiä. Näinä ensimmäisinä vuosina lapsen motorinen kehitys etenee huimaa vauhtia, eikä missään muussa ikäluokassa omaksuta yhtä suurta määrää taitoja yhtä lyhyessä ajassa. (Zimmer 2001, 61 - 62.)

Aiemmin opitut taidot jalostuvat **4 – 6 vuoden iässä**. Ensimmäisinä elinvuosina opitussa kävelyssä ja juoksemisessa saavutetaan optimaalinen suoritustekniikka noin 4 - 5 vuoden ikäisenä (Sääkslahti 2005, 25). Liikkeiden yhdistäminen toisiinsa alkaa onnistua jo nelivuotiaalta. Liikesuorituksiin on tullut sujuvuutta sekä nopeutta. (Valtonen & Mustonen 2007, 19, 21.) Pienempänä opitut liikkumismuodot eriytyvät hiljalleen, ja ne kohentuvat laadullisesti. Määrällisesti kaikki liikesuoritukset lisääntyvät, ja liikkeiden soveltamiskyky eri tilanteisiin kehittyy. Tässä ikäluokassa lapsen koordinaatiokyky paranee, ja lapsi oppii yhdistelemään eri liikkumismuotoja. Lapsi kykenee esimerkiksi yhdistämään hypyn juoksemiseen. (Zimmer 2001, 62 - 63.) Pallon kiinniotossa lapsi pystyy jo hallitumpaan kiinniottoon, jossa kädet ovat irti vartalosta. Heiton suuntaaminen alkaa tässä ikävaiheessa jo onnistua. (Valtonen & Mustonen 2007, 19, 21.) Lapsen tasapainotaidot paranevat, ja tämä mahdollistaa muun muassa polkupyörällä ajamaan oppimisen noin 4-5 ikävuoden välillä (Zimmer 2001, 62 - 63).

Karkeamotoristen taitojen ohella myös hienomotoriset taidot edistyvät. Hienomotoriikka kehittyy koko ajan, ja kynäote on nelivuotiaalla jo kolmisormiotteen suuntainen. Lapsi kykenee pujottamaan helmiä ongelmitta sekä leikkaamaan suoraa viivaa pitkin. Nelivuotiaana lapsi pukeutuu ja syö itsenäisesti. Nelivuotiaan tulisi osata huolehtia puhtaudestaan ja siisteydestään. (Valtonen & Mustonen 2007, 25 - 26.) Kun keskittymiskyky paranee iän myötä, vaativampien taitosuoritusten kokeilu mahdollistuu (Zimmer 2001, 62 - 63). Viisivuotiaalta liikkeiden yhdistäminen onnistuu jo vaivatta, ja liikkuminen on sujuvaa (Valtonen & Mustonen 2007, 28).

5 MOTORINEN OPPIMINEN

Motorinen oppiminen perustuu muutoksiin, joita tapahtuu vartalon ja sen osien ohjaus- sekä säätelyjärjestelmissä. Näiden muutosten tuloksena aivoihin muodostuu sisäinen malli opittavasta suorituksesta. Ulkoisesti kyseinen suoritus havaitaan hyvin järjestäytyneenä kokonaisuutena. (Numminen 1996, 11.)

Aivojen tietoiset sekä tiedostamattomat keskukset osallistuvat tiedon käsittelyyn ja oppimiseen. Oppimisessa tietyn ärsykkeen tuottama informaatio kulkee solusta toiseen. Hermosolut oppivat välittämään tietynlaista informaatiota, jolloin välittäjäaine on herkistynyt tietylle ärsykkeelle. Harjoittelun seurauksena hermoreitit vahvistuvat, ja syntyy informaatiota kuljettavia hermopunoksia. Oppimisessa voidaan ajatella olevan kolme vaihetta. Alkeisvaiheessa yhteydet eivät ole muodostuneet vielä täydellisiksi, mutta hermovekon ”aihioihin” on muodostunut suurpiirteinen käsitys taidosta. Oppimisen edetessä taito tarkentuu ja hermovekko laajenee ja tihenee, jolloin voidaan puhua toisesta vaiheesta eli assosiatiivisesta vaiheesta. Tässä vaiheessa on varsinaisesti opittu harjoiteltava taito. Oppimisen edetessä suoritus tuntuu kerta toisensa jälkeen tutummalta ja helpommalta. Suoritus automatisoituu, ja sen ohjaus siirtyy tiedostamattoman aivojen osan vastuulle. (Heikinaro-Johansson ym. 2003, 86 - 87.)

Motorinen oppiminen voidaan ajatella tapahtumasarjana, jossa eri vaiheet yhdentyvät sisäisiksi malleiksi kokemuksen ja harjoittelun avulla. Niiden muodostuttua kyetään ulkoista toimintaa ohjaamaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti. Liikkeestä muodostuu tarkka eli koordinoitu. Tämän oppimisprosessin muodostuminen ja tiedon vastaanottaminen edellyttää, että havainto-, ajattelu- ja toimintamalleja kyetään rakentamaan ja hallitsemaan riittävän jäsentyneesti. Motorinen oppiminen vaatii havainnointia ja tarkkaavaisuutta aistitoimintoja apuna käyttäen. Motorisen oppimisen myötä toiminnassa tapahtuvat muutokset ovat suhteellisen pysyviä. Lapsena opittu taito voidaan palauttaa käyttöön lyhyen harjoittelujakson jälkeen myös myöhemmällä iällä. (Numminen 1996, 98-99.)

On tärkeää luoda lapselle tilanteita ja ympäristöjä, joissa he voivat omaehtoisesti muodostaa ja rakentaa eli konstruoida tietoa. Oppiessaan lapsi on aktiivisesti vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. (Numminen 1996, 99.) Leikki on yksi lapsen tärkeimmistä oppimisen muodoista. Leikkiessään lapsi oppii kehostaan ja liikkumisen taidoistaan. Karkea- ja hienomotoristen taitojen harjoittamisen ohella leikki tarjoaa mahdollisuuden kehittää myös kognitiivisia taitoja. Lapsi leikkii omasta ilostaan, ja uusien liikkumisen kokemusten saaminen on lapselle mielekästä. (Gallahue & Ozmun 2006, 173 - 177.)

6 HAVAIMOTORINEN KEHITYS

Havaintomotorisella kehityksellä tarkoitetaan sellaisten taitojen kehittymistä, joiden avulla lapset havainnoivat kehoaan suhteessa aikaan, voimaan ja tilaan (Sääkslahti 2005, 23). Havaitseminen on ärsykkeiden vastaanottamista ja niiden työstämistä eri aistijärjestelmiä käyttäen. Uudet tilanteet on ensin havainnoitava eri aistimien kautta, jonka jälkeen ne siirtyvät keskushermostolle tulkittaviksi. Vasta tämän jälkeen seurauksena voi olla mielekäs motorinen toiminta. (Zimmer 2001, 53.)

Heti syntymästä asti lapsi opettelee, kuinka olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Tämä vuorovaikutus on aistinvaraista, kuten motorinen oppiminenkin. Vastasyntynyt lapsi ottaa vastaan ympäristöstään aistiärsyksiä. Aivot tulkitsevat eri aistihavainnot eri aivojen alueella, jolloin sensoriselle tiedolle syntyy oma merkityksensä. Havaitsemisen kehittyminen vaatii aistiärsykkeiden yhdentymistä ja järjestäytymistä käyttöä varten. Anatomisen kypsymisen on oltava valmiina osa-alueittain ennen havaintomerkitysten kehittymistä. Lapsen havainnot ja havaintomotorinen kehitys ovat yhteydessä toinen toisiinsa, vaikka ne kehittyvätkin eri tahdissa. (Gallahue & Ozmun 2006, 155 - 156.) Lapselta edellytetään orientoitumista ympäristöön, joka vaatii kykyä erotella aistiärsyksiä toisistaan. Imeväisikäinen kykenee erottamaan olennaisen informaation epäolennaisesta. Esimerkiksi lapsi tunnistaa äidin äänen monien muiden äänten joukosta. (Zimmer 2001, 53.)

Aistijärjestelmistä ensimmäisenä kehittyvät ne aistit, jotka välittävät tietoa omasta kehostamme ja muun muassa kehon suhteesta maan vetovoimaan. Tämän jälkeen kehittyvät niiden aistien erittely, jotka kertovat kehostamme etäällä olevista asioista. Perustan havaintokyvyn kehitykselle muodostavat vestibulaariset, kinesteettiset ja taktiiliset kokemukset. Vestibulaarijärjestelmä käsittää sisäkorvan ja tasapainoelimen. Tätä kautta aistitaan pienimmätkin muutokset kehon tasapainossa. Kinesteettinen järjestelmä puolestaan viestittää kehon asennosta ja kehonosien keskinäisten liikkeiden kokemisesta. Taktiilijärjestelmillä tarkoitetaan aistimuksia, jotka aistitaan ihotunnon kautta. Edellä mainitut ovat kehityksen kannalta ensimmäiset aistit, joiden varaan kaikki muut aistikokemukset rakentuvat. (Taulukko 1) (Zimmer 2001, 54-55.)

Taulukko 1. Havaintojärjestelmät

| Aistin | Järjestelmä |
|-----------------------------|----------------------------|
| Lähiaistit: | |
| 1) iho | taktiilijärjestelmä |
| 2) proprioseptiset elimet | kinesteettinen järjestelmä |
| 3) tasapainoelin, sisäkorva | vestibulaarijärjestelmä |
| 4) kieli | makuaisti |
| 5) nenä | hajuaisti |
| Kaukoaistit: | |
| 1) korvat | auditiivinen järjestelmä |
| 2) silmät | visuaalinen järjestelmä |

(mukaillen, Zimmer 2001, 54)

Havaintomotoristen taitojen harjaannuttaminen on erittäin tärkeä tavoite varhaislapsuuden liikuntakasvatuksessa. Aistihavaintojen syntyessä lapsi prosessoi saadun tiedon ja oppii hyödyntämään niitä erilaisissa tilanteissa sekä toiminnoissaan. On välttämätöntä, että havaintomotoriset taidot kehittyvät, jotta lapsi oppii esimerkiksi liikkumaan tilassa hallitusti tai hahmottamaan, milloin lähestyvä pallo tulee ottaa kiinni. (Sääkslahti 2005, 23 - 24.)

7 YMPÄRISTÖN VAIKUTUS FYYSISEEN AKTIIVISUUTEEN JA MOTORISEEN KEHITYKSEEN

Kasvu ei ole itsenäinen prosessi. Vaikka perimä vaikuttaa kehitykseen asettaen sille tietyt ehdot ympäristötekijät ovat kiistämättä tärkeässä roolissa lapsen kehityksen kannalta. (Gallahue & Ozmun 2006, 181.) Geneettiset tekijät vaikuttavat lapsen fyysisen aktiivisuuden määrään, mutta ympäristöstä tulevat mahdollisuudet ja rajoitukset antavat suunnan lapsen kehityksen etenemiselle (Sääkslahti 2005, 16).

Fyysinen aktiivisuus pitää sisällään kaiken kehon liikkeen, joka lihaksilla on tarkoituksenmukaisesti tuotettu ja josta seuraa lepokulutuksen ylittävää energiankulutusta. Leikin kautta lapsi on luonnollisimmillaan fyysisesti aktiivinen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005.) Lapsen fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavat merkittävästi vanhempien oma esimerkki sekä lapsen liikkumaan innostaminen. Liikunnallisessa perheessä lapselle hankitaan todennäköisemmin eri liikuntavälineitä, ja vanhemmilta saatu verbaali eli kielellinen ja nonverbaali eli ei-kielellinen kannustus on todennäköisempää. Kulttuurit ja niiden sisällä valloillaan olevat kasvatuserot vaikuttavat suuresti lapsen fyysisen aktiivisuuden määrään. Esimerkiksi joissain kulttuureissa liikuntaa pidetään tärkeämpänä kuin toisissa, jolloin lasta rohkaistaan liikkumaan enemmän. Eri kulttuurien väliset kasvatuserot näkyvät sukupuolten välisessä liikuntakasvatuksessa. Liikunnan tulisi kuitenkin olla omaehtoista, sillä lapsen painostaminen tai pakottaminen vähentää lapsen itsenäistä liikunta-aktiivisuutta myöhemmin. (Sääkslahti 2005, 18.)

Fyysisesti passiivinen ajankäyttö on kasvanut tietotekniikan lisääntyttyä. Esimerkiksi tietokoneisiin ja tietokonepeleihin sekä television katseluun käytetty aika vaikuttaa lasten ajan käyttöön ja näin myös epäsuorasti fyysisen aktiivisuuden määrään. Lähiympäristö vaikuttaa lapsen fyysisen aktiivisuuden määrään, eikä perimän vaikutus pysty kumoamaan sen merkittävää roolia. Ulkoleikkien ja -aktiviteettien on huomattu lisäävän lasten fyysistä aktiivisuutta. Etenkin maissa, joissa on suuria vuodenaikojen vaihteluita, lasten fyysinen ympäristö

muokkaa heidän fyysistä aktiivisuuttaan. Riittävä tila pelailta ja leikkiä lisää lasten fyysistä aktiivisuutta. Erilaiset virikkeet, kuten leikkittelineet ja -välineet tai esimerkiksi päiväkodin pihalle maalatut kirkkaanväriset kuvat innostavat lasta liikkumiseen. (Sääkslahti 2005, 16 - 17.)

Kaksostutkimuksissa on huomattu lapsen temperamenttierojen vaikuttavan heidän fyysiseen aktiivisuuteensa, sillä reagoiminen ympäristön ärsykkeisiin voi olla hyvinkin erilainen yksilöstä riippuen. Sukupuolen on joissain tutkimuksissa havaittu vaikuttavan lapsen fyysisen aktiivisuuden määrään. Tämän arvellaan pitkälti johtuvan tyttöjen nopeammasta kehityksestä ja kehitystasojen nopeammasta saavuttamisesta, mikä vähentää tyttöjen fyysisen aktiivisuuden määrää. Leikkien eroavaisuudet tyttöjen ja poikien välillä, kuten esimerkiksi tilankäyttö, joka on pojilla suurempaa, voi selittää myös aktiivisuuden tasojen erot. (Sääkslahti 2005, 15 - 16.)

Lapsen liikkumisen taitojen kehitys ei ole kiinni lapsen omista valmiuksista kehittyä, vaan ympäristöstä lähtöisin tulevat mahdollisuudet harjoitella, liikkumaan rohkaiseminen ja liikkumisen ohjaaminen ovat tärkeässä asemassa. Ilman näitä edellytyksiä ei lapsi välttämättä saavuta kehittynyttä tasoa omissa liikkumisen taidoissaan. (Gallahue & Ozmun 2006, 189.)

Lapsen ohjaamisessa, motivoinnissa ja kannustamisessa olisi tärkeä toimia lapsen ehdoilla. Liikaa ohjausta tai auttamista haastavissa tilanteissa tulisi välttää. Apua tulisi antaa vasta siinä tilanteessa kun lapsi sitä itse pyytää, tai kun lapsi kohtaa ylitsepääsemättömän ongelman. Lasta tulisi tukea itsenäiseen ongelmanratkaisuun. Spontaanisti opittuja liikkumisen taitoja tulisi houkutella esille myös ohjattujen liikuntatilanteiden yhteydessä. Tällä tavoin lapsi oppii sovelta-
maan jo oppimiaan taitojaan uusissa tilanteissa. (Zimmer 2001, 41,93.)

8 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TEHTÄVÄ

Tarkoituksenamme oli selvittää päiväkodissa tarjottavan oheistoiminnan sisältöä kartoittaaksemme sen monipuolisuutta ja sen sopivuutta kullekin ikäryhmälle. Oheistoiminnan tulisi sisältää riittävästi erilaisia hieno- ja karkeamotorisia toimintoja vaihtelevassa ympäristössä sekä erilaisia materiaaleja/virikkeitä hyödyntäen (Numminen 1996, 106 - 107). Tarkkailimme muun muassa edellä mainittujen asioiden löytymistä päiväkotitoiminnasta.

Tutkimuskysymykset:

1. Millä tavoin kyseisessä päiväkodissa tuetaan lasten motorista kehitystä?
2. Millaisia ovat hoitohenkilökunnan kokemukset aiheeseen liittyen?

9 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus sisältää monenlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä. Tiedon hankintaa ja analyysia voidaan tehdä monin eri keinoin, eikä siihen ole oikeaa tai väärää tapaa. On muistettava, että laadullisessa tutkimuksessa, niin kuin missä tahansa muussakin tutkimuksessa, tulokset ovat aina tutkijoiden tulkintoja kyseisestä ilmiöstä. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tietoa hankkiessamme päätimme käyttää etnografista lähestymistapaa, jonka tarkoituksena on pyrkiä selvittämään tietyn yhteisön toimintaa havainnoinnin avulla ja analyttisin keinoin kuvata aihetta. Pyrkimyksenä on päästä mahdollisimman lähelle kyseistä ilmiötä niin sanotun kenttätutkimuksen avulla, jolloin havainnointi tapahtuu kohdeympäristössä. (Metsämuuronen 2008, 20 - 21.)

Opinnäytetyössämme havainnoimme päiväkodin kanssa ennalta määritettyä ryhmää sekä sen ohjaajia. Tästä johtuen voisikin ajatella, että lähestyimme tut-

kittavaa aihetta tapaustutkimuksen näkökulmasta, sillä emme tutkineet useiden päiväkotiryhmien ja niiden ohjaajien toimintaa, vaan tutustuimme syvemmin ainoastaan yhden ryhmän päivittäisiin toimintoihin ja oheistoimintaan. Lisäksi käytimme aineistonkeruussa useampaa menetelmää, mikä on ominaista tapaustutkimukselle. Tapaustutkimuksella pyritään pääsemään mahdollisimman lähelle ilmiötä ja lisäämään ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Tapaustutkimukset eivät kuitenkaan tuloksiltaan yllä yleistettävän tiedon tasolle, sillä kyse on vain yksittäisen ilmiön tutkimisesta ja sen syvällisemmästä tarkastelusta. Vaikka kyse onkin tietyistä yksittäisistä tapauksista, saatuja tuloksia voidaan mahdollisesti soveltaa muualla tai muussa yhteydessä. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Päästäksemme lähemmäksi päiväkotityön arkea ja mahdollisia ongelmia, pyysimme päiväkotiryhmän henkilökuntaa kertomaan kirjoitelmien muodossa päivän kulkua ja kuvaamaan esimerkiksi haasteita, joita lapsen motorisen kehityksen tukeminen heissä herättää. Muiden menetelmien lisäksi käytimme aineiston hankinnan apuna lisäkysymyksiä haastattelun tavoin. Käytimme niitä tukena tilanteissa, joissa kirjoitelmien ja havainnoinnin pohjalta oli jäänyt jotain epäselvää, tai jokin mielenkiintoinen esille noussut asia kaipasi lisätarkennusta.

9.1 Kohderyhmä

Kohdepäiväkodiksi opinnäytetyöhömmme valikoitui eräs Itä-Suomen alueen kunnallinen päiväkoti. Kyseinen päiväkoti on alueellamme suhteellisen suuri, sekä sijaitsee keskustan lähettyvillä. Näin ollen se rajautui parhaimmaksi vaihtoehdoksi, sillä toteutus kyseiseen päiväkotiin oli helppo tehdä aikaresurssien ja matkakustannusten puitteissa. Kävimme kysymässä kyseisen päiväkodin halukkuutta osallistua opinnäytetyöhömmme, ja eräs ryhmä edellä mainitusta päiväkodista suostui mielellään mukaan.

Opinnäytetyömme kohdejoukkona eivät olleet ryhmän lapset, vaan ryhmää ohjaava henkilökunta. Halusimme kuitenkin informoida lasten vanhempia opinnäytetyöstämme ja pyysimme henkilökuntaa toimittamaan lasten vanhemmille lupa-

laput (liite1). Havainnoimme myös päiväkodin tarjoamia puitteita ja oheisvälineitä, jotka mahdollistaisivat lapsille monipuolisen ja virikkeellisen toimintaympäristön.

9.2 Aineiston hankinta

Keräsimme aineistoa opinnäytetyötämme varten kirjoitelmia, havainnointia ja lisäkysymyksiä apuna käyttäen. Käytimme lisähaastattelukysymyksiä tukena tilanteissa, joissa kirjoitelmien ja havainnoinnin pohjalta oli jäänyt jotain epäselvää tai jokin mielenkiintoinen esille noussut asia kaipasi lisätarkennusta. Seurasimme päiväkotiryhmän oheistoimintaa sekä päivittäisiä toimintoja neljän päivän ajan.

Kirjoitelmien ohjeet laadimme siten, että ne muodostuivat muutaman ennalta määritellyn teeman ympärille. Teemoittelun avulla pyrimme antamaan kirjoittajalle viitteitä siitä, missä aihepiirissä halusimme kirjoitelmien pysyvän. Kuitenkin tarkoituksenmukaista oli, etteivät teemoittelut rajanneet aihetta liian suppeaksi, vaan kirjoittajien omat kokemukset olisivat tulleet ilmi mahdollisimman vapautuneesti. Aiheet, joiden ympärille toivoimme kirjoitelmat tuotettavan, olivat työpäivän kulun kuvaaminen yleisellä tasolla, työssä koetut haasteet ja ajatukset motorisesta kehityksestä sekä fysioterapeutin asiantuntemus päiväkotityössä.

Kirjoitelmapohjat lähetimme neljälle ryhmää ohjaavalle henkilölle (liite 2). Olsimme toivoneet kirjoitelmia enemmän, mutta kyseissä ryhmässä oli vakituisia työntekijöitä vain neljä. Ajattelimme kirjoitelmista saadun aineiston olevan kuitenkin riittävän kattava, sillä keräsimme aineistoa myös muilla menetelmillä, kuten havainnoinnilla.

Kirjoitelmapohjan työstämisen aloitimme tammikuussa 2011. Helmikuun alussa lähetimme kirjoitelmapohjat sähköpostitse päiväkotiryhmämme yhteyshenkilölle. Pyysimme ryhmän henkilökuntaa palauttamaan kirjoitelmansa maaliskuun loppuun mennessä. Toivoimme saatekirjeessämme, että kirjoitelmat olisivat mahdollisimman avoimia sekä henkilökunnan omakohtaisia kokemuksia sisältäviä.

Painotimme saatekirjeessämme myös sitä, että oikeita tai vääriä vastauksia ei ole, vaan toivoimme vapaata kertomusta mahdollisimman informatiivisen aineiston saamiseksi. Tästä syystä annoimme henkilökunnalle runsaasti aikaa tutustua tutkimusaiheeseemme ja kysymyksiimme.

Kirjoitelmia ei kuitenkaan pyydettyyn päivään mennessä saapunut, joten jouduimme lykkäämään hieman opinnäytetyöprosessimme etenemistä. Tarkoituksenamme oli lukea kirjoitelmat läpi jo ennen havainnointipäiviä ja niiden pohjalta saada tarkempaa esiyymmärrystä päiväkotiryhmän päivärutiineista ja henkilökuntaa askarruttavista asioista. Pyynnöistä huolimatta henkilökunnan tuottamat kirjoitelmat saapuivat vasta havainnointipäivien aikana tai niiden jälkeen.

Havainnointi toimii hyvänä aineiston hankintamenetelmänä, mikäli tutkittavasta ilmiöstä ei ole ennakkotietoa tai sitä on hyvin vähän. Havainnoinnin yhdistäminen muihin tutkimusmenetelmiin on usein perusteltua, sillä tutkittavaan ilmiöön pääsee näin ollen syvemmälle. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 83.) Opinnäytetyössämme yhdistimme useaa eri tutkimusmenetelmää saadaksemme mahdollisimman laajan katsauksen ja monipuolisen analysointiaineiston. Havainnointi sopii menetelmäksi erinomaisesti esimerkiksi silloin, kun tutkitaan vuorovaikutusta tai halutaan saada tietoa esimerkiksi käyttäytymisestä (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Havainnointipohjamme loimme puolistrukturoidusti eli jäsentelimme tutkittavaa ilmiötä ennalta määriteltuihin aihealueisiin. Strukturoitua havainnointia käytettäessä tulee aiheesta olla jo ennakkotietoa, jotta voidaan päättää, milloin ja mitä havainnoidaan (liite 3) (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Ryhdyimme luomaan havainnointipohjaa maaliskuun viimeisillä viikoilla ja havainnoinnin toteutimme puolistrukturoidusti. Olimme miettineet valmiiksi teemat, joiden ympärille muistiinpanomme kokosimme. Havainnointirungon muodostamisessa käytimme apuna opinnäytetyömme teoriapohjaa sekä koulutuksessamme että harjoittelupaikoistamme saamaamme käytännön kokemusta.

Havainnointipäivät toteutimme huhtikuun toisella sekä viimeisellä viikolla, ja päiviä oli yhteensä neljä. Havaintomateriaalimme koostuu noiden neljän päivän muistiinpanojen pohjalta. Havainnoinnin toteutimme seuraamalla päiväkotiryhmän päivätuokioita sekä arkirutiineja kokonaisuudessaan. Arkirutiineja tarkkaillessamme pääsimme huomioimaan kunkin yksilöllisiä mahdollisuuksia toimia päiväkotiympäristössä ja näin kehittää omia motorisia taitojaan. Tuokioissa pääsimme seuraamaan lasten toimintaa ryhmässä ja arvioimaan päivähoidon henkilökunnan yhteisiksi suunnittelemissa tilanteissa ja sitä, kuinka ne vastasivat eri ikäryhmien tarpeisiin. Suoritimme havainnoinnin ei osallistuvina havainnoitsijoina eli tarkkailimme täysin ulkopuolisina tilanteiden kulkua (Metsämuuronen 2008, 42 - 43).

Molemmat opinnäytetyön tekijät kirjoittivat muistiinpanot itsenäisesti omien havaintojensa perusteella. Havainnot kirjattiin lomakkeeseen tapahtumakohtaisesti tai jonkin tietyn teeman mukaisesti. Havaintomateriaalia työssämme on kahdelta henkilöltä, mikä antaa kattavamman katsauksen aiheeseen. Kunkin havainnointipäivän jälkeen kokosimme päivästä saadut materiaalit yhteen. Viimeisen havainnointipäivän jälkeen yhdistimme havainnot kaikilta neljältä päivältä yhdeksi kokonaisuudeksi.

Haastattelujen luokittelut perustuvat siihen, kuinka jäsenneltyä tai miten kiinteä haastattelunrunko on. Haastattelussa voidaan valita, kuinka paljon liikkumatilaa haastateltavalle annetaan ja kuinka tarkasti kysymykset esitetään. Haastattelut voidaan jakaa siis kahteen: strukturoituihin haastatteluihin, joissa muotoiltu järjestelmällisine kysymyksineen ovat valmiiksi määriteltäviä, tai puolistrukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin, joissa kysymysten järjestys ja esittelytapa vaihtelevat, eikä valmiita vaihtoehtoja ole. Se, kuinka muodolliseksi haastattelu halutaan, riippuu siitä, millaista tietoa tavoitellaan. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Lisäkysymykset toimivat työssämme eräänlaisen haastattelun tavoin, ja ne tulivat kyseeseen silloin, kun jokin asia oli jäänyt kirjoitelmien pohjalta epäselväksi, tai havainnointipäivien jälkeen vaati tarkennusta. Kysymykset olivat tietyllä tavoin strukturoituja, sillä tiesimme havainnointien ja kirjoitelmien pohjalta ennalta,

mitä asioita lisäkysymyksillä tuli tarkentaa (liite 4). Emme kuitenkaan keskittyneet ainoastaan ennalta mietittyihin kysymyksiin, vaan pyrimme kirjaamaan ylös kaikki ne ajatukset, joita lisäkysymykset haastateltavissa herättivät. Voidaan siis ajatella, että käytimme työssämme tietäntyyppistä teemahaastattelua (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Lisäkysymyksiä käytimme muuta aineistoa tukevana ja täydentävänä materiaalina. Aineistonkeruu lisäkysymyksiä koskien tapahtui havainnointipäivien yhteydessä. Tämä ei ollut tutkijalähtöistä, vaan keskustelut lisäkysymysten teemoista nousivat esille itse tutkittavilta henkilöiltä. Tilanteiden arvaamattomasta luonteesta johtuen emme saaneet käyttöömmme nauhuria, jolla olisimme nauhoittaneet tutkittavien henkilöiden kanssa käydyt keskustelut. Pyrimme kuitenkin haastattelutilanteen aikana kirjoittamaan keskustelumme mahdollisimman tarkasti ylös omien havaintomuistiinpanojemme yhteyteen. Huomioimme vuorovaikutustilannetta samalla tavoin kuin esimerkiksi oikeaa haastattelutilannetta, jolloin esille nousevat äänenpainon muutokset tai sanavalinnat olivat oleellisessa asemassa.

Käytimme opinnäytetyössämme kaikkia kolmea edellä mainittua aineistonhankintamenetelmää. Kokosimme kaikista keräämistämme aineistoista keskeiset teemat toisiaan syventäviksi ja tukeviksi kokonaisuuksiksi, jotka muodostavat opinnäytetyömme tulokset. Käytettyjä aineistonhankintamenetelmiä ja niitä varten suunniteltuja aineistonkeruupohjia emme esitelleet.

9.3 Aineiston analyysi

Olemme käyttäneet työssämme perusanalyysimenetelmänä laadullisissa tutkimuksissa yleisesti käytettävää sisällön analyysiä. Sisällön analyysiä voidaan pitää joko yksittäisenä aineiston analyysin metodina tai liittää se erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Eri nimillä kulkevat analyysimenetelmät voidaan isomman viitekehyksen puitteissa ajatella olevan sisällön analyysiä. (Tuomi & Sarajarvi 2003, 93.)

Aineiston koodaaminen voi tapahtua tutkijan haluamalla tavalla. Sen tarkoitus on jäsenellä aineistossa käsiteltäviä asioita, ja sen avulla voidaan merkitä tärkeiksi havaittuja kohtia aineistossa. Koodaukset voivat toimia tutkijan muistiinpanona tai tekstin kuvailun apuvälineenä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95.)

Teemoittelussa painotetaan sitä, mitä aineistossa löydettyissä kohdissa pyritään sanomaan eli kyseessä on siis aineiston ryhmittämistapa, joka määrittää miten, aineistoa lähestytään (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95). Aineiston analysointivaiheessa käytimme teemoittelua. Kirjoitelmat, havainnointimuistiinpanot sekä lisähaastatteluista nousseen materiaalin analysoimme edellä mainituin menetelmin.

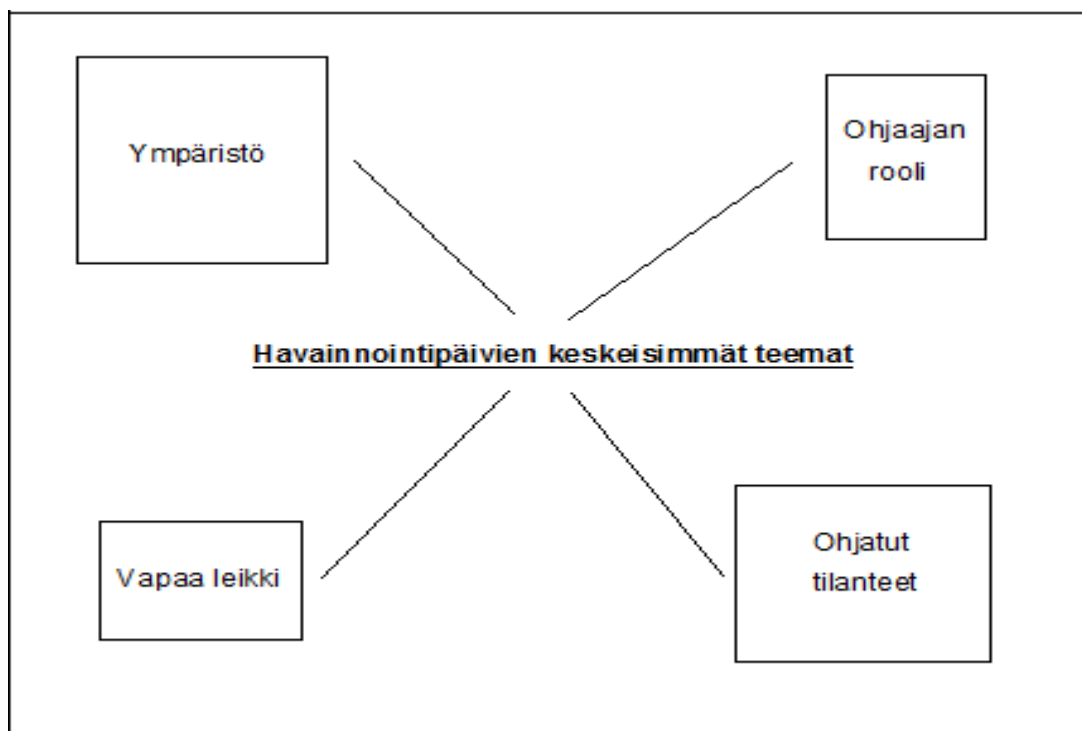
Tulostimme ryhmää ohjaavan henkilökunnan tuottamat kirjoitelmat paperiversioiksi ja aloitimme analysoinnin lukemalla ne läpi useaan kertaan. Kirjoitelmista nousi hiljalleen esille yhteneväisiä teemoja, ja nämä teemat koodasimme erivärisiä värikyniä apunamme käyttäen. Päädyimme tällaiseen koodausmenetelmään sen selkeyden ja vaivattomuuden vuoksi. Koimme tietokoneohjelmilla tehtävän koodauksen olevan monimutkaista ja haasteellista, joten päädyimme perinteisempään menetelmään. Tämä oli mahdollista myös siksi, että itse aineistoa meillä oli vain neljän kirjoitelman verran. Koodauksen loppuun saatamme merkitsimme kustakin kirjoitelmasta niiden yhtenevät teemat. Laskimme kuinka monta kertaa kukin teema nousi esille eli kvantifioimme aineistomme viiteen luokkaan. Halusimme hyödyntää määrällisessä tutkimuksessa käytettävää esittämistapaa työssämme, sillä keräsimme aineistoa monin eri menetelmin. Uskoimme tämän selkeyttävän ja kiteyttävän lukijalle opinnäytetyömme keskeisimmät tulokset. Aineiston tuloksia esitellessämme käytimme kirjoitelmista sitaatteja tukemaan tuloksia ja antamaan esimerkkejä esille nousevista teemoista. Kirjoitelma-aineistoa hyväksikäyttäen pyrimme saamaan vastauksia tutkimuskysymykseemme: millaisia ovat hoitohenkilökunnan kokemukset lapsen motorisen kehityksen tukemisesta päivähoitossa. Taulukossa 2 on esitelty kirjoitelma-aineistosta nousseet aihealueet hoitohenkilökunnan kokemuksista lapsen motorisen kehityksen tukemiseen liittyen.

Taulukko 2. Hoitohenkilökunnan kokemukset lapsen motorisen kehityksen tukemisesta.

| Aihe-alueet | Kirjoitelmista poimittuja lainauksia |
|--|--|
| <p>Motorisen kehityksen tukeminen erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla.</p> | <p><i>"Lapsi, jolla on syntymästä asti ollut vamma, joka vaikuttaa liikkumiseen tavalla tai toisella. Olisi päiväkotiki henkilökunnan hyvä olla tietoinen siitä, millä tavalla tällaista lasta voisi tukea päiväkodin arjessa."</i></p> <p><i>" Erityistä tukea vaativien lasten harjoitteet olisi oikeastaan välttämätöntä näyttää fysioterapeutin lasten kanssa työtä tekeville."</i></p> <p><i>"Erityisen tärkeää on tukea juuri niiden lasten motorista kehitystä, joilla on vaikeuksia juuri tällä osa-alueella."</i></p> |
| <p>Motorisen kehityksen tukeminen osana arkipäivän tilanteita.</p> | <p><i>"Taitoja harjoitellaan ihan päivittäisten rutiinien yhteydessä."</i></p> <p><i>"Kaikissa arjen tilanteissa lapsi harjoittaa motorista osaamista."</i></p> <p><i>"Lapsen motorisen kehityksen tukeminen on arkipäivää, päivän jokaisessa tilanteessa."</i></p> |
| <p>Motorisen kehityksen tukemisen tärkeäksi kokeminen.</p> | <p><i>"Minusta on tärkeää, että lapsen motorista kehitystä tuetaan."</i></p> <p><i>"Motoristen taitojen harjaannuttaminen ja vahvistaminen ovat päiväkotikäisen lapsen kannalta todella tärkeää."</i></p> |
| <p>Henkilöiden kuvaamat haasteet työssä motoriseen kehityksen tukemiseen liittyen.</p> | <p><i>"Olemme suuressa vastuussa järjestää kaksi tuntia päivässä liikuntaa varhaiskasvatussuositusten mukaisesti. Siinä oikeastaan suurin haaste."</i></p> <p><i>"Kohtaamme ajoittain motorisesti kömpelöitä ja selkeästi motorisessa kehityksessään viivästyneitä lapsia. Ne ovat haasteita..."</i></p> <p><i>"Oman haasteen tuo aika."</i></p> |

| Aihe-alueet | Kirjoitelmista poimittuja lainauksia |
|-----------------------------|--|
| Moniammatillinen yhteistyö. | <p><i>”Mielestäni saisimme moniammatillisen yhteistyön avulla paljonkin tietoa fysioterapeuteilta.”</i></p> <p><i>”Yhteistyö neuvolan, vanhempien ja lapsen (fysio)terapeutin välillä on tärkeää.”</i></p> |

Ryhdyimme analysoimaan yhteen kokoamaamme havaintomateriaalia lukemalla läpi kirjoittamamme muistiinpanot havaintopäivien osalta. Menettelytapamme olivat samankaltaiset kuin kirjoitelmia analysoidessa. Pyrimme löytämään yhteisiä teemoja ja kokoamaan pienemmätkin yksittäiset havainnot laajempiin konteksteihin. Näitä laajempia kokonaisuuksia nousi havaintomateriaaleistamme esille neljä (kuvio 2). Teemojen alle kokosimme keskeisiä havaintoja kustakin aihealueesta. Havaintojemme pohjalta nousseet kehittämissuhteet pohjautuvat opinnäytetyössämme esittelemäämme viitekehukseen. Kehittämissuhteet on esitelty tarkemmin tuloksissa. Havaintomateriaalia apuna käyttäen pyrimme saamaan vastauksia toiseen tutkimiskysymykseemme: millä tavoin kyseisessä päiväkodissa tuetaan lasten motorista kehitystä.



Kuvio 2. Keskeisimmät teemat.

Lisäkysymykset eivät olleet nauhalla, joten emme menetelleet niiden analysoinnissa samalla tavoin kuin haastatteluja analysoidessa olisimme normaalisti toimineet. Koska aineistoa ei tarvinnut litteroida, lähdimme suoraan käsittelemään materiaalia muistiinpanojemme pohjalta. Kuten muidenkin aineistojemme kohdalla, kokosimme keskeisimmät teemat ja oleelliset seikat, jotka lisäkysymyksistä nousivat esille. Teemoja lisäkysymysten pohjalta saimme kolme. Lisäksi erottelimme kehittämisideat yhdeksi omaksi teemakseen.

10 TULOKSET

10.1 Henkilöstön kokemukset lapsen motorisen kehityksen tukemisesta

Yksi kirjoitelmista esille nousseista teemoista oli motorisen kehityksen tukeminen erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Tämä aihe nousi kirjoitelmista esille useimmin, ja yhteensä se mainittiin neljässä kirjoitemassa yhdeksän kertaa. Fysioterapeutin ammattiosaaminen liitettiin juuri erityistä tukea tarvitseviin lapsiin ja se koettiin tärkeäksi kaikissa neljässä tekstissä. Muita esille nousseita asioita aiheeseen liittyen oli motorisen kehityksen tukemisen tärkeys, mikäli kyseessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi sekä aikaresurssien riittävyys ja työn haasteelliseksi kokeminen erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Esille nousi lisäksi erityistä tukea tarvitsevien lasten kehitysviivästymien tunnistaminen ja tähän liittyen tietoisuus lapsen normaalin motorisen kehityksen kulusta. Yhdessä kirjoitelmassa mainittiin kokemuksen ja koulutuksen tuovan varmuutta erojen tunnistamiseen lasten motorisessa kehityksessä. Teksteissä henkilöstö kuvasi aihetta muun muassa seuraavilla tavoilla.

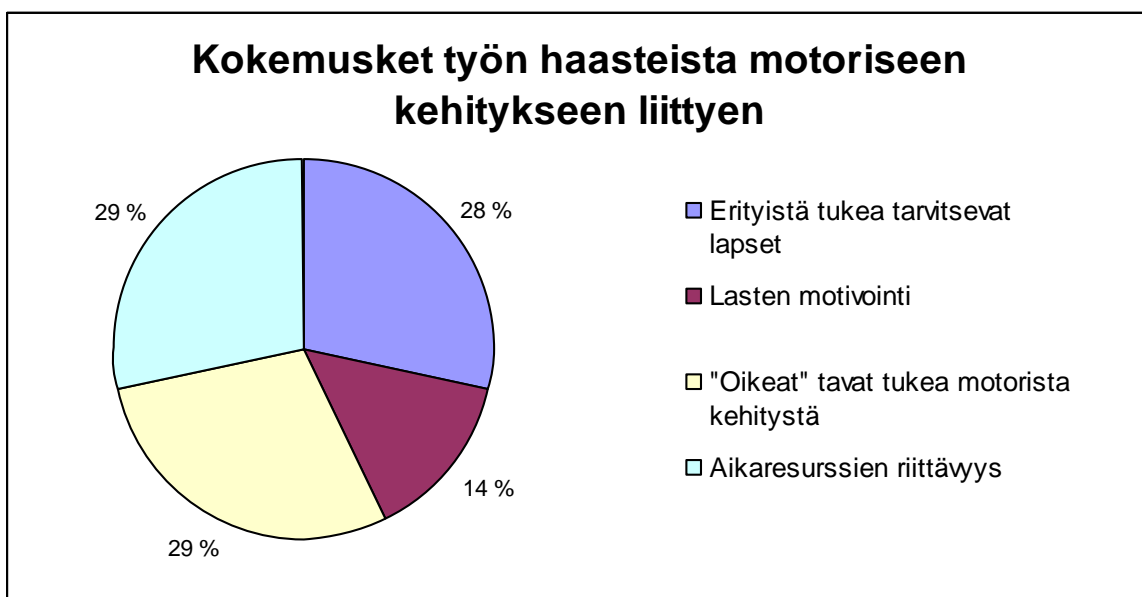
Jos ryhmässä on esimerkiksi vaikeasti vammaisia tai muuten erityistä tukea tarvitsevia lapsia motoriikan kehittymisen kannalta, olisi minusta tärkeää että tarvittaessa saisi apua fysioterapeutilta.

Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen lapsen normaalista motorisesta kehityksestä, jotta muun muassa huomattaisiin ne lapset jotka tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset.

Kokemukset motorisen tuen näkemisestä osana arkipäivää tulivat esille kirjoitelmissa yhteensä kuusi kertaa. Kaikissa kirjoitelmissa mainittiin, että motoristen taitojen harjoittaminen tulee esille päivittäisten toimintojen yhteydessä. Motorisen kehityksen tukeminen koettiin tärkeäksi kolmessa tekstissä, ja maininta tuli esille yhteensä neljä kertaa.

Kirjoitelmissa työ koettiin haasteelliseksi eri aihealueittain. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjaaminen työssä koettiin haasteelliseksi. Tämä aihealue nousi esille kahdessa kirjoitelmassa. ”Oikeiden” motorista kehitystä tukevien tapojen löytäminen koettiin haasteelliseksi kahdessa tekstissä. Haastavuutta työhön tuovat aikaresurssien asettamat rajoitteet, jotka mainittiin kahdessa kirjoitelmassa. Yhdessä tekstissä mainittiin motivoinnin haasteellisuus. Yhteensä työn mukanaan tuomat eri haasteet nousivat esille seitsemän kertaa. (Kuvio 3.)

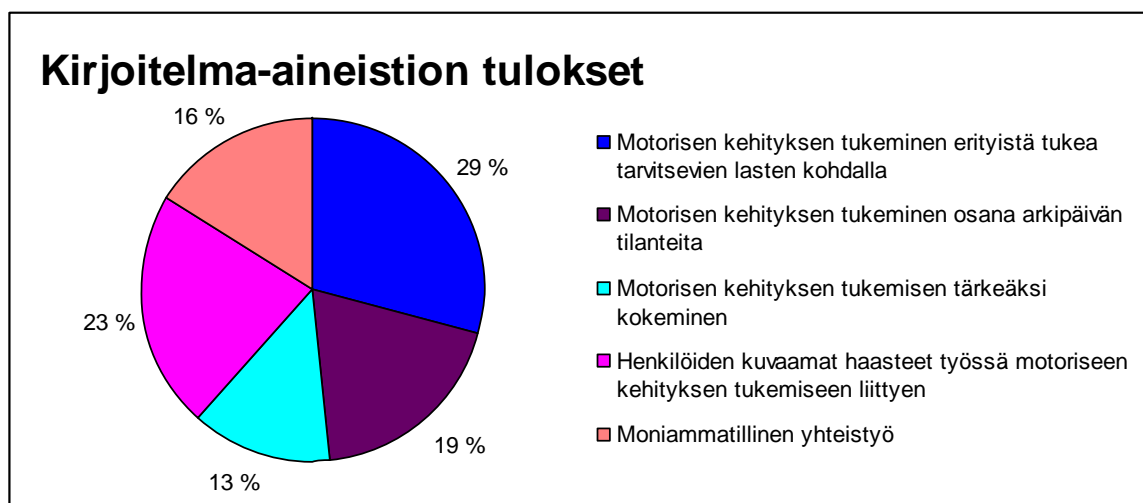
”Joskus lapsen motivoiminen esim. piirtämiseen, hamahelmillä näpräilyyn yms. on haasteellista.”



Kuvio 3. Hoitohenkilökunnan kokemat työn haasteet.

Kaikki päiväkotiryhmän työntekijät kokivat kirjoitelmiensa perusteella moniammatillisen yhteistyön tärkeäksi. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla moniammatillisuus koettiin tärkeäksi kahdessa kirjoitelmassa ja fysioterapeutin rooli nähtiin olevan avainasemassa. Neuvolan, fysioterapeutin, vanhempien ja muiden lasten kanssa toimivien tahojen moniammatillinen yhteistyö koettiin tär-

keäksi ja mainittiin kirjoitelmissa viisi kertaa. Kirjoitelma-aineiston tulokset ovat kuviossa 4.



Kuvio 4. Hoitohenkilökunnan kokemukset lapsen motorisen kehityksen tukemisesta teemoittain.

10.2 Henkilöstön ja päiväkodin tavat tukea lasten motorista kehitystä

Havaintomateriaaleista nousi esille neljä laajempaa aihekokonaisuutta. Lasten motorista kehitystä tuettiin muun muassa ympäristötekijöihin vaikuttamalla. Havainnoidessamme kiinnitimme huomiota sekä sisä- että ulkotilojen virikkeellisyyteen ja siihen, kuinka se kannustaa lapsia liikkumaan ja toimimaan. Sijainniltaan päiväkotit on loistavalla paikalla. Ympäristö tarjoaa mitä parhaimmat liikuntamahdollisuudet, niin luonnossa kuin päiväkodin välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla liikuntapaikoilla. Motorisen kehityksen tukemisen kannalta riittävien liikuntamahdollisuuksien tarjoaminen eri liikkumisympäristöissä on avainasemassa. Havainnointipäivien yhteydessä emme päässeet näkemään, kuinka ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia käytetään, mutta lisähaastattelujen sekä viikko- ja kuukausiohjelman mukaan eri liikkumaympäristöt on otettu hyvin käyttöön. Päiväkodin piha-alue oli kuitenkin hieman pelkistetty.

Päiväkodin sisätiloissa oli huomioitu hyvin eri tasojen korkeudet. Pöydät ja tuolit olivat lapsille mitoitettuja sekä jaettu ryhmän kesken isompien ja pienempien lasten mukaan. Kiinteät pöytä- ja allastasot olivat madallettuja. Havaintojemme

pohjalta tämä tukee lasten itsenäistä toimintaa. Virikkeet oli asetettu lasten näkyville ja ulottuville, jolloin heidän oli helppo ryhtyä toimintaan. Tällainen itsenäinen päivittäisistä toiminnoista suoriutuminen tukee lasten motorista kehitystä. Tilaa liikkumiseen oli riittävästi, ja päiväkotiryhmän käytössä oli hyvän kokoinen ”liikunta-aula”. Aulan virikkeet, kuten pallot, vanteet, potkurit ja tasapainolauta, oli oivallettu laittaa lasten ulottuville.

Taulukossa 3, on esitelty päiväkodin ympäristöön liittyvät havainnoinnin pohjalta esille nousseet keskeiset seikat, jotka tukevat lasten motorista kehitystä tai joita voisi vielä kehittää.

Taulukko 3. Päiväkotiympäristö.

| YMPÄRISTÖ | Hyvää | Kehitettävää |
|----------------------------|-------|--------------|
| 1. sijainti | X | |
| 2. pihaympäristö | | X |
| 3. työskentely-/pöytätasot | X | |
| 4. tilat | X | |
| 5. virikkeet | X | |

Havainnoinnin pohjalta saimme hyvän käsityksen lasten niin sanotusta vapaasta leikistä. Tilan käyttö oli suunniteltu siten, että kussakin huoneessa oli tiettyyn toimintaan suunnattuja leikkipisteitä. Nämä leikkipisteet mahdollistavat monipuolisen tekemisen vapaan leikin aikana, niin hieno- kuin karkeamotorisissa toiminnoissa.

Havainnointipäivien aikana huomasimme ohjattujen tilanteiden pääpainon olevan hienomotoriikkaa kehittävässä toiminnoissa. Karkeamotoriikkaan keskittyviä ohjattuja jumppatuokioita oli kerran viikossa tunnin ajan. Ohjattuja tilanteita järjestetään päiväkodissa kerran päivässä. Koska tilat ja välineet ovat hyvät, niitä tulisi hyödyntää myös ohjatuissa tilanteissa. Esimerkiksi askartelutuokiassa oikean kokoisten pöytien ja tuolien käyttö olisi ollut suotavaa. Havainnointiemme perusteella johdonmukainen ohjaaminen oikeanlaiseen istuma-asentoon oike-

ankorkuisen pöytätason äärellä, tulisi muistaa myös muissakin toiminnoissa kuin pelkästään ruokailutilanteissa.

Havainnointipäiviemme aikana huomasimme, kuinka suuri merkitys ohjaajilla on lapsen motorisen kehityksen tukemisessa muun muassa motivoinnin, kannustamisen sekä tehtävien asettamisen ja ohjaamisen näkökulmasta. Havaitsimme, että ryhmässä työskentelevän henkilökunnan erot ohjaustilanteissa olivat suuria. Tämä tuli ilmi ohjausmetodien käytössä, ohjauksen toteutuksessa ja ”painotuksessa”. Ohjaustilanteissa niin sanottu puolesta tekeminen tai liika auttaminen olisi voitu hoitaa muun muassa ohjaavan kysymyksen avulla, esimerkiksi piirrettäessä tai väritettäessä ”mitenkäs sitä kynää pidettiin”. Lasten motivoinnissa ja kannustamisessa oli havaittavissa ohjaajakohtaisia eroja. Hoitohenkilökunnan väliset erot tulivat esille kirjoitelmissa sekä lisäkysymysten yhteydessä. Haastateltavat kokivat, että erot henkilöiden ja heidän kiinnostuksen kohteiden välillä vaikuttavat ohjauksen toteutukseen. Heidän mielestään koulutus, kokemus ja kiinnostuksen kohteet vaikuttavat lapsen motorisen kehityksen tukemiseen ja tämän pohjalta järjestettäviin aktiviteetteihin. Positiivisena asiana näyttäytyy kuitenkin se, että jokaisen henkilökohtaisia vahvuuksia hyödynnetään toiminnassa ja toiminnan ohjauksessa. Taulukossa 4 on esitelty, minkälaisena ohjaajan rooli näyttäytyi havaintojemme pohjalta kohdepäiväkotiryhmässämme. Perusteet kehittämis ehdotuksille pohjautuvat opinnäytetyömme viitekehykseen.

Taulukko 4. Ohjaajan merkitys lapsen motorisen kehityksen tukemisessa.

| OHJAAJAN ROOLI | Hyvää | kehitettävää |
|--|--------------|---------------------|
| 1. ohjaajien väliset erot | | X |
| 2. ohjaajien vahvuuksien hyödyntäminen | X | |
| 3. monipuolisten ohjausmetodien käyttö | | X |
| 4. motivointi ja kannustus | X | X |

Haastattelujen yhteydessä esille nousi liikuntasuunnitelman puutteellisuus. Kattavaa vuosittaista liikuntasuunnitelmaa ei kyseiselle ryhmälle ollut tehty. Koko päiväkodin yhteiseksi tarkoitettua liikuntasuunnitelmaa ei löydetty etsinnöistä huolimatta. Haastattelun yhteydessä henkilöt kertoivat osallistuneensa varhaiskasvatuksen liikuntaa kehittävään koulutukseen, jonka pohjalta tarkoituksena on toteuttaa kattavampi liikuntasuunnitelma. Myöhemmän puhelinkeskustelun pohjalta hoitohenkilökunta kertoi ottaneensa uuden liikuntasuunnitelman syksyllä 2011 käyttöönsä. Kyseisen hankkeen pohjalta hoitohenkilökunnasta on nimetty vastuuhenkilöt liikuntasuunnitelman toteutuksen järjestämiseksi.

10.3 Esille nousseet kehittämisideat

Haastattelujen yhteydessä nousi esille useita eri kehittämisideoita. Haastateltavat kertoivat toivovansa vinkkejä erityistä tukea tarvitsevien lasten motorisen kehityksen tukemiseen ja mahdollisten apuvälineiden käyttöön. Yhtenä kehittämisideana nousi vanhempainiltojen yhteyteen järjestettävät luennot, joissa käsiteltäisiin muun muassa lasten motorista kehitystä tai oikeanlaisten kenkien ja liikuntavälineiden merkitystä. Hoitohenkilökunnan kokemusten mukaan kyseisen luennon järjestäjän olisi hyvä olla ammattihenkilö, sillä hoitohenkilökunnan ollessa perheen ohella lasten kasvattajia on tällaisia asioita joskus hankala esittää vanhemmille heidän siitä loukkaantumatta. Muina kehittämisideoina esille nousivat konkreettisten ohjevihkosten laatiminen hoitohenkilökunnan käyttöön sekä yhteistyö muun muassa fysioterapiaopiskelijoiden kanssa. Fysioterapeuttien järjestämät liikuntatuokiot olivat toivottuja. Haastattelussa nousi esille moniammatillisen yhteistyön tärkeys, ja päivähoidossa järjestettävä fysioterapia koettiin hyväksi vaihtoehdoksi, mikäli lapsi sitä tarvitsisi. Mahdolliset jatkotutkimukset aiheeseen liittyen voisivat avata ammattikunnallemme paremmat mahdollisuudet toimia päiväkotiympäristössä, sekä lisätä tietämystä fysioterapeutin työnkuvasta.

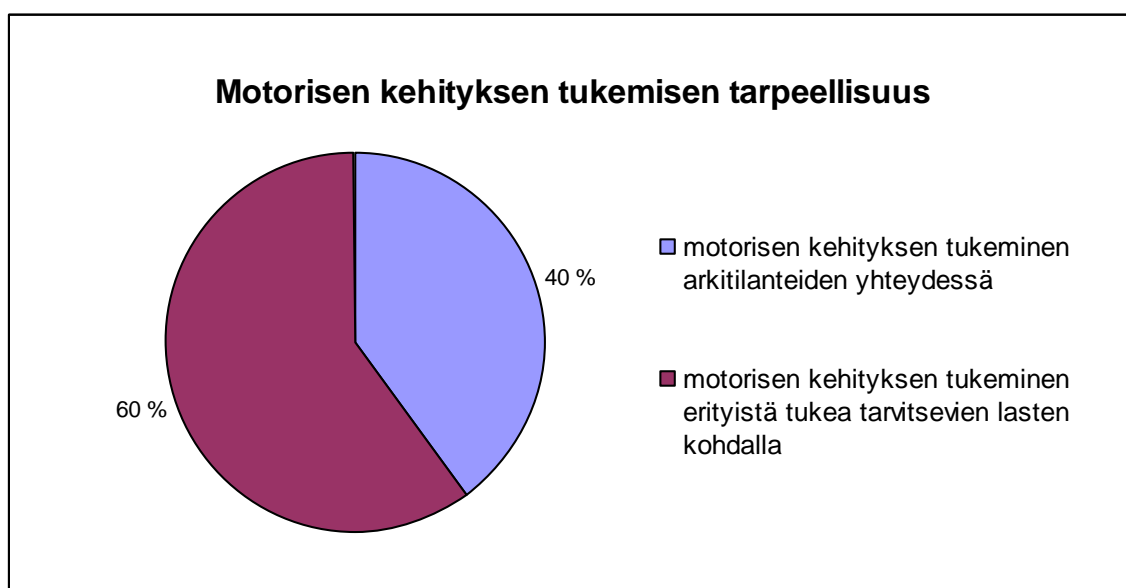
11 POHDINTA

11.1 Tulosten pohdinta

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta motorisen kehityksen tukemisen olevan kohdepäiväkotiryhmässä tietyiltä osa-alueilta hyvällä mallilla. Kehitettävää kuitenkin löytyy. Sijaintinsa ja puitteidensa suhteen päiväkotitarjoaa hyvät mahdollisuudet lapsen motorisen kehityksen tukemiseen. Ymmärrys siitä, että virikkeellinen ympäristö tukee lapsen motorista kehitystä ja kannustaa lapsia liikkumaan, oli oivallettu hyvin, ja sen hyödyntäminen näkyi päiväkotiryhmän arjessa. Kuten tuloksista nousi esille, pihaympäristö olisi voinut tarjota lapsille monipuolisempia virikkeitä. Virikkeellisyyttä pihaympäristöön olisi voinut tuoda esimerkiksi erilaisten värien käyttö niin aidoissa kuin muissa piha-alueen telineissä ja rakennuksissa. Piha-alueella tasoeroja ei oltu huomioitu mielestämme riittävästi esimerkiksi mäkien tai erilaisten telineiden avulla.

Tulosten pohjalta voidaan huomata ohjaajien välisten erojen vaikuttavan osaltaan lapsen motorisen kehityksen tukemiseen. Tämä tuli esille havainnointipäivien, kirjoitelmien ja lisähaastattelujen yhteydessä. Osa päivähoitohenkilökunnasta oli herkempiä kiinnittämään huomiota motorisen kehityksen tukemiseen muun muassa ohjausmetodien käytön, motivoinnin ja kannustuksen avulla. Kirjoitelmista ja haastatteluista esille nousi, että koulutus ja kokemus vaikuttavat tietämyksen tasoon motorisen kehityksen tukemiseen liittyen. Tämä oli myös yksi havainnoistamme havainnointipäivien aikana ohjaajien välisistä eroista. Ohjaajien vahvuuksien hyödyntäminen työssä näyttäytyi kuitenkin positiivisena voimavarana.

Kirjoitelmat luettuamme mielenkiintomme suuntautui siihen, kuinka motorisen kehityksen tukeminen koettiin olevan aiheellista juuri erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka usein kirjoitelmista nousi esille maininta erityistä tukea tarvitsevista lapsista suhteessa siihen, kuinka monta kertaa lapsen motorisen kehityksen tukeminen mainittiin arkitilanteiden yhteyteen (kuvio 5).



Kuvio 5. Erityistä tukea tarvitsevien lasten motorisen kehityksen tukeminen suhteessa arkitilanteissa tapahtuvaan tukemiseen.

Fysioterapia ammattina mainittiin usein kirjoitelmissa erityistä tukea tarvitsevien lasten yhteydessä. Tämä loi mielikuvaa siitä, millainen on henkilöiden käsitys fysioterapeutin ammattikuvasta kokonaisuudessaan. Aineistossamme tämä tuli esille myös suoranaisina kommentteina, kuten ”Kovin paljon en tiedä fysioterapeuttien työstä. Minulla on sellainen tuntuma, että...”. Havainnointipäivien sekä lisähaastattelujen yhteydessä saimme käsityksen siitä, että fysioterapeutin ammattikuvasta ei ollut selkeää käsitystä. Tämän johdosta pohdimmekin, olisiko mahdollisia kehittämisideoita aiheesta tullut enemmän, mikäli ammattikuntamme mahdollisuuksista toimia tiedettäisiin paremmin.

Mielestämme esille nousseet kehittämisideat olivat potentiaalisia tulevien opinäytetöiden aiheita tai projekteja alamme koulutusohjelmaan. Mikäli lisätutkimuksia aiheeseen liittyen tehdään, se antaisi mahdollisesti jalansijaa myös fysioterapian ”työkentän” laajenemiselle päiväkotiympäristöön.

Liikuntasuunnitelman puutteellisuudesta pohdimme sitä, kuinka lapsilähtöistä ohjattujen liikuntatilanteiden toteutukset ovat. Tämän havaitsimme huomattavaksi puutteeksi lasten liikuntakasvatuksen näkökulmasta ja karkeamotoriikan tukemisen kannalta. Karvosen (2000, 9 - 11) mukaan jokaisen lapsen motoriset

taidot tulisi kartoittaa yksilöllisesti toimintakauden alussa ja lopussa. Päiväkotihenkilökunnan tulisi tämän vuoksi ymmärtää ja tietää ne motorisen kehityksen päävaiheet, jotka lapsen tulisi kussakin ikävaiheessa saavuttaa. Jotta arviointi olisi tarkoituksenmukaista, päiväkotiryhmän hoitohenkilökunnan tulisi laatia arvioinnin perusteella jokaiselle lapselle ja ryhmälle yksilölliset liikuntasuunnitelmat. Yksilöinti mahdollistaa sen, että kunkin lapsen varhaiskasvatus on heidän omista tarpeistaan ja tavoitteistaan lähtevää. Tällöin kasvattaja pystyy tunnistamaan eroavaisuudet lasten välillä ja kykenee huomioimaan ne tasavertaisissa opetustilanteissa ja niiden suunnittelussa.

Arvioimme ja pohdimme tuloksia suhteutettuna aiempiin samankaltaisiin tutkimuksiin ja teorian tietoon. Tulosten arvioinnin apuna käytimme muun muassa varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksia (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005).

11.2 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Mielenkiintomme mukaan aiheemme rajautui lapsiin ja tutkimaan sitä, kuinka lapsen motorista kehitystä tuetaan päiväkodeissa. Aiheemme selkeydyttyä pohdimme, minkälaista tutkimusmetodia käyttäen opinnäytetyömme olisi paras toteuttaa. Alkuperäisen suunnitelmamme mukaan olisimme toteuttaneet opinnäytetyömme määrällisenä tutkimuksena ja käyttäneet laajempaa otosta. Päädyimme kuitenkin yhteisten mietintöjen seurauksena toteuttamaan opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen keinoin uskoimme pääsevämme tarkastelemaan syvemmin tutkittavan ilmiön luonnetta. Aiheen rajaaminen tuntui tuolloin hieman haasteelliselta ja olisimme mahdollisesti halunneet ottaa otokseemme myös muita verrokkiryhmiä muista päiväkodeista. Olimme päätyneet käyttämään useita laadullisen tutkimuksen menetelmiä, joten vertailevan tutkimuksen toteuttaminen olisi laajentanut aihettamme liikaa.

Aineiston analysoinnissa koimme vaikeaksi aihekokonaisuuksien rajaamisen. Havainnointien pohjalta pääsimme näkemään useita mielenkiintoisia ja mainitsemisen arvoisia tilanteita. Emme kuitenkaan voineet kirjoittaa niitä auki työhömmme, sillä ne saattoivat jäädä isomman mittakaavan puitteissa merkitykset-

tömiksi mielenkiintoisuudesta huolimatta. Yksittäisten virheiden etsimisen sijaan oli keskityttävä yleisempien toimintalinjojen kartoittamiseen.

Olisimme toivoneet kirjoitelmien olevan hieman laajempia. Saatekirjeessämme yritimme painottaa, että kirjoitelmat olisivat mahdollisimman avoimia ja vapaa-muotoisia. Ne jäivät kuitenkin odotettua suppeammiksi sekä vastasivat enem-mänkin asettamiemme teemojen esimerkkikysymyksiin vapaan tekstin tuottami-sen sijaan. Teemat olimme asettaneet rajaamaan kirjoitelmat tiettyyn aihealu-eseen, kuitenkin niin, että vapaan tekstin tuottaminen olisi ollut mahdollista. Kirjoitelmapohjan esitestaaminen olisi voinut auttaa meitä muokkaamaan poh-jaa siten, että essee-muotoinen kirjoittaminen olisi mahdollisesti ollut helpom-paa.

Haasteellisimmaksi ja työläimmäksi osuudeksi prosessin aikana koimme teo-reettisen viitekehyksen luomisen. Lapsen motorisen kehityksen ollessa laaja kokonaisuus oli hankala poimia työhömmme oleelliset ydinkohdat. Kehityksen kulun kuvaamisessa ongelmallista oli supistaa tietoa ymmärrettävään muotoon, keskeisimpien asioiden jäämättä vajavaisiksi. Lähdemateriaalista riippuen moto-rista kehitystä lähestyttiin monista eri näkökulmista. Tämä loi oman haasteensa, sillä työssämme meidän oli päätettävä oma lähestymistapamme teoriapohjaa luodessamme. Aihe oli rajattava, jotta kokonaisuudesta ei muotoutuisi liian laa-jaa. Lisäksi lähteet oli valittava siten, että ne tukivat valitsemaamme lähestymis-tapaa, sekoittamatta kokonaisuutta erilaisten näkökulmien vuoksi.

Olemme olleet tyytyväisiä siihen, että toteutimme opinnäytetyömme parityönä. Asioiden pohtiminen kahdesta näkökulmasta tuo mielestämme lisää syvyyttä aiheeseen. Prosessin aikana toisen tuki on ollut voimavaramme, ja vaikeistakin hetkistä on päästy eteenpäin.

11.3 Oppimisprosessin pohdinta

Koko prosessi on ollut meille opettavainen, niin ammatillisen kasvun kuin tutkimusprosessin omaksumisen kannalta. Koska opinnäytetyön toteuttaminen on tutkimuksellista toimintaa, se toi mukanaan odottamattomia haasteita. Usein huomasimme, etteivät asiat edenneet suunnitelmista huolimatta niin kuin olimme ajatelleet. Opimme riittävän ajankäytön olevan avainasemassa tutkimusprosessin etenemisessä. Varsinkin prosessin loppuvaiheessa huomasimme opinnäytetyön työstämisen olevan erittäin aikaa vievää.

Tärkein oppimamme asia oli luultavasti fysioterapeutin ammattiosaamisen soveltaminen muussa ammattikunnassa työskentelevien henkilöiden työkentälle. Tärkeää oli ymmärtää, että kukin henkilö toimii työssään oman ammatillisen näkemyksensä pohjalta. Opimme tarkastelemaan fysioterapia-alan edustajina omasta näkökulmastamme tutkimusaiheeseen liittyviä seikkoja. Tämä vaati myös ammatillisen yhteistyön ymmärtämisen.

11.4 Pohdintaa luotettavuudesta ja eettisyydestä

Laadullisessa tutkimuksessa on omat tutkimukselliset ongelmakohtansa. Tutkimuksen luotettavuudessa ja eettisyydessä tulee huomioida muun muassa laadullisessa tutkimuksessa ilmenevä vaara siitä, että tutkijat näkevät sitä, mitä haluavat nähdä. Tutkijoina laadullista menetelmää käytettäessä on tärkeää lähestyä tutkittavaa ilmiötä avoimin mielin, jotta saataisiin paras mahdollinen kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Tutkijan roolin tulisi olla mahdollisimman neutraali. (Metsämuuronen 2008, 22 - 23.) Omat uskomukset ja ennakkokäsitykset ilmiöstä tulisi tiedostaa, jotta voitaisiin arvioida kriittisesti myös omaa toimintaa tutkijana. Luotettavien havaintojen ja tulkintojen saamiseksi on oleellista asettaa itsensä ulkopuolisen rooliin tutkimustilanteiden ja aineiston analyysin yhteydessä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 69 - 70.) Olimme ottaneet havainnointipäivien yhteydessä ei osallistuvan havainnoitsijan roolin ja mielestämme onnistuimmekin pitämään itsemme täysin ulkopuolisina tarkkailijoina.

Tutkijana tuli muistaa kunnioitus tutkittavaa ja tutkittavan ammattitaitoa kohtaan. Prosessin kaikissa vaiheissa oli otettava huomioon myös ihmisten väliset näkemuserot, eikä niitä voitu pitää eriarvoisina.

Opinnäytetyötä toteuttaessa oli lasten vanhempien mielipide lastensa osallistumisesta kyseiseen työhön varmistettava. Tämän vuoksi lähestymme vanhempia lupalapuilla saadaksemme tiedon jokaisen lapsen mahdollisuudesta osallistua. Päivähoitohenkilökunnan tai lasten henkilöllisyyttä ei paljastettu missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa. Opinnäytetyön edetessä oli varmistettava, ettei materiaali päädy muuhun kuin tarkoituksen mukaiseen käyttöön.

Käytimme opinnäytetyössämme erilaisia laadullisen tutkimuksen menetelmiä, jolloin vaarana saattaa olla puolin ja toisin väärin ymmärretyksi tuleminen. Väärät tulkinnat niin ohjeistuksessa kuin aineiston analyysissä voivat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. On muistettava myös, ettei kirjoittaminen ole kaikille luonnollisin tapa ilmaista itseään, minkä vuoksi ei voida olettaa kirjoitelma-aineiston tuovan esille tutkittavia asioita parhaalla mahdollisella tavalla. Tämänkin pohjalta oli perusteltua käyttää useaa eri tutkimusmenetelmää, jolloin tulkinnan vääryys minimoituisi. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 70 - 71, 86.)

Luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että aikataulullisista syistä emme pääse havainnoimaan päiväkotiryhmän toimintaa kuin muutamana päivänä. Tämän vuoksi katsaus motorisen kehityksen tukemisesta voi jäädä suppeaksi. Lisäksi päivähoitohenkilökunta kertoi vuodenaikojen vaihtelun teemoittelevan ja tätä kautta ohjaavan toimintaa. Tämä saattoi vaikuttaa osaltaan esimerkiksi ohjatun hienomotorisen toiminnan määrään suhteessa karkeamotorisiin toimintoihin. Myös aineistonkeruupohjien esitestaaminen jäi aikataulullisista syistä tekemättä. Esitestauksen avulla olisimme mahdollisesti voineet muuttaa muun muassa kirjoitelmissa esitettävien kysymyksien sisältöä ja välttää näin ollen se, että kirjoitelmat eivät olisi jääneet niin suppeiksi.

Lähteet

- Ammattinetti. 2008. Työ- ja elinkeinoministeriö.
http://www.ammattinetti.fi/web/guest/ammattit?p_p_id=akysearchamma-ti_INSTANCE_g0j8&p_p_action=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&. 3.12.2010
- Edu.tokem.fi. Opiskelijan tietopankki.
http://edu.tokem.fi/edu_tokem_AMK/Opetussuunnitelmat/Sosiaali-ja_terveysala/2007-2008/Sisalto/Sosionomi.iw3. 3.12.2010
- Gallahue, D. & Ozmun, J. 2006. Understanding Motor Development. New York. McGraw-Hill.
- Heikinaro-Johansson, P, Huovinen, T. & Kytökorpi, L. 2003. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hietala, R. & Päivänurmi, J. 2011. Oma arkisto
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Honkalampi, T, Koskinen, M. & Leppälampi, O. 2006. Silmät selässäkin. Tehyn päivähoitoselvitys 2006. Tehyn julkaisusarja B: Selvityksiä 5/2006. Tehy Ry. www.slal.fi/doc/Julkaisu_207706_Silmat_selassakin.pdf. 30.8.2011.
- Huttunen, E. & Niiranen, P. 1989. Onko lapsen hyvä olla päivähoidossa. Kuopio. Kustannuskiila Oy.
- Joensuun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi. 2007. Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007. koulutuspalvelukeskus.jns.fi/file.php?85 – . 3.12.2010.
- Joensuun kaupunki sosiaali- ja terveystoimi. 2007. Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007. koulutuspalvelukeskus.jns.fi/file.php?85 – .3.12.2010.
- Joensuun kaupunki. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2010-2012. http://www.jelli.fi/pdf/lasten_nuorten_suunnitelma.PDF. 5.12.2010.
- Karvonen, P. 2000. Hyppää pois! Lapsen motorikan arviointi ja kehittäminen. Tampere: Tammi.
- Metsämuuronen, J. 2008. Metodologia-sarja 4. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: International Methelp Ky.
- Numminen, P. 1996. Kuperkeikka varhaiskasvatuksen liikunnan didaktiikkaan. Saarijärvi: Lasten Keskus Oy.
- Numminen, P. 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ Ry. 2006.
http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,587685&_dad=portal&_schema=PORTAL. 30.8.2011.
- Saارين-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>. 30.8.2011
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2005. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:17.
http://www.nuorisuomi.fi/files/ns/julkaisut/varhaiskasliksuo_2005.pdf

- Studentum.fi. Sosiaali-ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja.
http://www.studentum.fi/Sosiaali_ja_terveysalan_perustutkinto_lae_hihoitaja_112967.htm. 3.12.2010.
- Sääkslahti, A. 2005. Liikuntaintervention vaikutus 3-7 -vuotiaiden lasten fyysiseen aktiivisuuteen ja motorisiin taitoihin sekä fyysisen aktiivisuuden yhteys sydän- ja verisuonitautien riskitekijöihin. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Turun yliopisto. 2010. Opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lastentarhanopettajan koulutus.
<http://www.edu.utu.fi/laitokset/rokl/opiskelu/lastentarhanopettaja/>. 5.12.2010.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Valtonen, P, Mustonen, K. & Työryhmä. 2007. LENE. Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio. Teoriakirja. Jyväskylä: Niilomäki Instituutti.
- Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Hämeenlinna: LK-KIRJAT.

Arvoisat vanhemmat/hooltajat!

Olemme kolmannen vuoden fysioterapeuttiopiskelijoita Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä, kevään ja syksyn 2011 aikana, lasten motorisen kehityksen tukemisesta päiväkodissa. Tarkoituksenamme on selvittää kuinka eräässä Itä-Suomen kunnallisessa päiväkodissa tuetaan lapsen motorista kehitystä ja kartoittaa hoitohenkilökunnan kokemuksia aiheeseen liittyen. Lapsenne päiväkotiryhmä valikoitui opinnäytetyömme tutkimuksen kohteeksi.

Havainnoimme lapsiryhmän liikuntatilanteita ja arkitoimia päiväkodissa neljän päivän ajan huhtikuussa 2011. Pyrimme kartoittamaan päiväkodin tarjoamia mahdollisuuksia, jotka tukevat lapsenne motorista kehitystä niin ohjattujen liikuntatilanteiden yhteydessä kuin arkitoimissa. Opinnäytetyömme kohdejoukkona ei ole ryhmässä olevat lapset vaan ryhmää ohjaava henkilökunta sekä päiväkotiympäristö. Havainnoinnin tukena käytämme vain omia muistiinpanojamme, joita ei tulla missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa luovuttamaan asiaan kuulumattomille henkilöille (tilanteita ei videoida, nauhoiteta tai muutenkaan tallenneta). Lapsenne henkilöllisyys ei tule esille missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa.

Pyydämme ystävällisesti lupaanne lapsenne osallistumisesta opinnäytetyöhömmme.

Ystävällisin terveisin: Reetta Hietala ja Jenni Päivänurmi
Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu

Mikäli annatte suostumuksenne lapsenne osallistumiselle, palauttaisitteko ystävällisesti lomakkeen alaosan päiväkotiin.

Annan luvan lapseni osallistumiselle opinnäytetyöhön.

lapsen nimi _____
lapsen ikä _____

paikka ja aika _____

vanhemman/hooltajan allekirjoitus _____

Arvoisa päiväkodin työntekijä.

Olemme kolmannen vuoden fysioterapeuttiopiskelijoita Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä, kevään ja syksyn 2011 aikana, lasten motorisen kehityksen tukemisesta päiväkodissa. Tarkoituksenamme on selvittää kuinka eräässä Itä-Suomen alueen kunnallisessa päiväkodissa tuetaan lapsen motorista kehitystä ja kartoittaa hoitohenkilökunnan kokemuksia aiheeseen liittyen.

Pyytäisimmekin teitä ystävällisesti kirjoittamaan vapaamuotoisen kirjoitelman aiheeseen liittyen, jotta saisimme lisäymmärrystä työnne sisällöstä ja päivittäisestä toiminnastanne päiväkodissa. Kirjoitelmanne ovat osa tutkimusmateriaaliaamme ja teidän näkemyksenne aiheeseen liittyen ovat arvokas osa opinnäytetyötämme.

Koska opinnäytetyömme koskee lapsen motorisen kehityksen tukemista, pyytäisimme sisällyttämään kirjoitelmaanne pohdintoja muun muassa seuraavanlaisista aiheista.

- kuvaile työpäivän kulkua yleisesti, esim. tilannekuvauksien avulla.
- voit kuvailla millaisia haasteita kohtaat työssäsi lapsen motoriseen kehitykseen liittyen
- kerro millaisia ajatuksia lapsen motorinen kehitys ja sen tukeminen sinussa herättää.
- koetko fysioterapeutin asiantuntemuksen tarpeelliseksi, johonkin työsi osa-alueeseen liittyen?

Toivoisimme kirjoitelmanne olevan mahdollisimman avoin. Muistuttaisimme, ettei oikeita tai vääriä vastuksia ole, vaan pyrkisitte tuomaan esille näkemyksiänne ammattiinne ja sen ongelmiin liittyen omakohtaisten kokemusten pohjalta.

Palauttaisitteko ystävällisesti kirjoitelman maaliskuun loppuun mennessä sähköpostitse osoitteeseen:
reetta...@...

Tai postitse:

Jenni Päivänurmi...

Kiitämme suuresti vaivannäöstänne!

T. Reetta Hietala ja Jenni Päivänurmi

HAVAINNOINTIPOHJA:

Ympäristö:

- Ulkona
- Sisällä

Päivän sisältö:

- Yleisesti
- Hienomotorista toimintaa sisältävät toimet
(Niissä tukeminen sekä ohjaaminen)
- Karkeamotorista toimintaa sisältävät toimet
(Niissä tukeminen sekä ohjaaminen)
- Itsenäiset toiminnot
(Niihin kannustaminen ja ”piilo-ohjaaminen”)
- Haasteellisemmat ja apua vaativat toiminnot
(Avun määrä ja toimintaan kannustaminen)
- Ohjatut tilanteet yleisesti
 - ohjausmenetelmät
 - sisällöt
 - ohjaajan rooli
- Leikkitilanteet
 - tilat
 - virikkeet
 - ohjaajan rooli
- Liikuntatuokiot
 - sisältö (suunnitelma ja toteutus)
 - tilat
 - virikkeet
 - ohjaajan rooli
 - ohjausmenetelmät

TEEMAHAASTETTELUKUNTO:

Onko päiväkodilla tai päiväkotiryhmällä erityistä liikuntasuunnitelmaa?

Minkälainen on mielestänne ohjaajan rooli lapsen motorisen kehityksen tukemisessa?

Mitä muita ajatuksia sinulla nousee aiheeseen liittyen?

Muita tilanteissa esille nousevia kysymyksiä